

1 srijeda, 25.02.2009.

2 [Otvorena sjednica]

3 [Optuženi su ušli u sudnicu]

4 ... Početak u 09.05h

5 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Međunarodni kazneni za bivšu
6 Jugoslaviju otvara zasjedanje.

7 Izvolite sjesti.

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Molim da nam sekretar najavi predmet.

9 GĐA SEKRETAR: [simultani prevod] Dobro jutro, časni Sude. Ovo je predmet
10 IT-05-88-T, *Tužilac protiv Vujadina Popovića i ostalih*.

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala, gospođo. Za zapisnik, svi
12 optuženi su prisutni. Sa strane Tužilaštva tu su gospodin McCloskey i gospodin
13 Mitchell.

14 Vidim da iz timova Odbrane nedostaju gospodin Sarapa i gospodin Ostojić.

15 U redu. Ima li bilo kakvih preliminarnih pitanja? Nema.

16 Gospodine Haynes, obećali smo da ćemo Vam tokom pauze reći nešto u vezi
17 sa Vašim pitanjem koje ste postavili na kraju iskaza Vašeg branjenika. Sada smo
18 to zajedno sagledali i razmotrili i došli smo do zaključka da bi tri dana bilo
19 dovoljno. Međutim, u tom smislu Vam takođe dajemo ovlašćenje da imate pristup
20 svom branjeniku u međuvremenu, pod uslovom da to ograničite isključivo na
21 pitanja koja se tiču ostalih svedoka, a za koja ćete možda odlučiti da ih
22 dovedete, a možda i nećete.

23 G. HAYNES: [simultani prevod] Hvala, gospodine predsedniče. To će nam
24 biti od velike pomoći. Ja neću dovoditi nikakve svedoke sledeće nedelje jer
25 mislim da imamo nekih tehničkih problema kao što smo imali i juče, i velika je
26 verovatnoća da će i svedočenje gospodina Pandurevića trajati ceo dan ili dva

27

28

29

30

1 sledeće nedelje, tako da nam onda na raspolaganju ostaje verovatno sreda,
2 četvrtak i petak.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala.

4 SVJEDOK: VINKO PANDUREVIĆ [nastavak]

5 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Hvala, gospodine predsedniče.

6 Unakrsno ispituje g. McCloskey: [nastavak]

7 [Tužilac ispituje putem prevodioca]

8 P: Dobro jutro, generale.

9 Mislim da ste spomenuli, a ja se s tim slažem, da je lako advokatima da
10 stoje ovde i da govore o stvarima kao što su Ženevske konvencije. Dakle, ja sam
11 hteo u tom smislu, onda, da potražim i da čujem nešto od nekog ko je vojno lice
12 i naišao sam na koje su to vrednosti i standardi koje primenjuje Britanska
13 vojska, odnosno načelnik britanskog Generalštaba. Setićete se da smo to čuli
14 kroz svedočenje na suđenju Krstiću. Hteo bih da u tom smislu predemo preko
15 nekoliko stvari, da bih ja čuo koje je Vaše mišljenje.

16 To je jedan relativno kratak dokument i imamo samo neke izvode iz njih.
17 Nosi datum januar 2008. I ako bismo mogli da prođemo malo napred, da odemo odmah

18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 na stranicu 3 na engleskom jeziku. Uspeli smo da taj deo prevedemo na B/H/S. To
2 je dokument 4307.

3 Dok čekamo da se pojavi taj dokument, mislim da mogu da počnem, ali kao
4 što rekoh, on nosi naslov "Vrednosni standardi u Britanskoj vojsci".

5 U predgovoru se kaže da Britanska vojska uživa svetski renome zbog svoje
6 izvanredne performanse, svojih vojnika i oficira. "Taj ugled potiče i proističe
7 i zavisi od dobre opreme, samopožrtvovanja i uzajamnog poverenja. Naše vrednosti
8 i standardi su od vitalnog značaja za operativnu efikasnost armije. Oni su
9 krvotok koji održava vojsku. Oni moraju biti nešto više od reči. Moramo verovati
10 u njih i pridržavati ih se u svom životu. Prema tome, ako se to prevede u
11 stvarnost, onda takve vrednosti i takve akcije moraju da prožimaju svaku komandu
12 i svaku organizaciju sve dok one ne postanu instinktivna reakcija."

13 Setićete se ovih reči koje je izgovorio jedan čovek sa borbenim iskustvom
14 u Severnoj Irskoj u vreme kada su se katolici i protestanti međusobno ubijali,
15 na Bliskom istoku i u drugim mestima.

16 Zatim se kaže: "Komandanti uspostavljaju svoj sopstveni komandni etos,
17 odnosno etička pravila". To su malo grubo preveli.

18 Dakle: "Komandanti uspostavljaju svoj sopstveni komandni etos i moraju se
19 osigurati da su u centru svega toga vrednosti i standardi o kojima smo govorili,
20 mada se i ličnim primerom može uticati u obuci i obrazovanju potčinjenih."

21 Da li se slažete sa time?

22 O: Da. Ja se slažem sa ovim što piše kako je to u Britanskoj armiji. Bio
23
24
25
26
27
28
29
30

1 bi' najsrećniji da je to bilo i u Vojsci Republike Srpske isto tako.

2 P: Vi, kao komandant brigade Vojske Republike Srpske, jeste li imali
3 odgovornost za taj komandni etos u svojoj jedinici?

4 O: Pa, svaki oficir, pa samim time i ja, ima određenu odgovornost i kao
5 čovek i kao koma'dant, odnosno kao starešina. I ja sam negde ovde u ovim
6 standardima i vrednostima pronašao i rečenicu u kojoj se kaže da je odgovornost
7 vojnog lica, profesionalca odgovornost svakog građanina i više od toga. Pa u tom
8 smislu i odgovornost koma'danta je vrlo značajna, ne samo u okviru njegove
9 jedinice nego je bitno i njegovo ponašanje i odnos prema široj zajednici.

10 P: Dalje se kaže:

11 "Odgovornost komandanta da bude u srcu ovog procesa ne može se preneti na
12 nekog drugoga I ja Vas onda sve zbog toga smatram odgovornim."

13 Da li ste ikada čuli da su general Krstić ili general Mladić izgovorili
14 ovakve reči?

15 O: To nisam čuo, a moram i ovo da Vam kažem da sam kao pripadnik
16 Jugoslovenske narodne armije imao pravilo službe u kome su na indirektan, al' ne
17 na ovako izričit i precizan način bili regulisani standardi i način ponašanja
18 pripadnika Jugoslovenske narodne armije. Ali nije postojao nijedan poseban
19 dokumenat, poput ovoga koji Vi pokazujete ovde, iz koga bi se eksplicite i
20 izričito videli standardi i vrednosti kojih se moraju svi pripadnici vojske
21 pridržavati.

22 I sledeće bi' želeo da kažem da su ovo standardi i vrednosti Britanske
23 kraljevske vojske koja ima tradiciju stotinama godina, a Vojska Republike Srpske

24

25

26

27

28

29

30

1 je nastala u haosu rata i imala je tradiciju čet'ri-pet godina. Možda bi i ona
2 za narednih 50 godina mogla u potpunosti izdati ovakvo uputstvo o primeni ovih
3 vrednosti i standarda. I ja bih volio služiti u ovakvoj vojsci, vrlo rado.

4 P: Ne bih išao sada sa Vama da preispitamo smernice koje su došle od
5 Vojnog tužilaštva VRS-a koje zvuče dosta slično i reflektuju, odnosno odražavaju
6 Ženevske konvencije.

7 Dozvolite mi da nastavim:

8 "Vrednosti su ono nešto što se tiče karaktera i duha. Norme definišu
9 akcije i ponašanja."

10 Da li se s tim slažete?

11 O: Da.

12 P: Dalje se kaže:

13 "Od svih pripadnika armije očekujem da se pridržavaju ovih vrednosti i
14 normi."

15 O: Da, očekuje. I kol'ko sam Vas shvatio, ovo je izdato u januaru 2008.
16 godine, a verovatno je i ranije postojalo nešto slično ovome. Pa na osnovu
17 iskustava i neodgovarajuće primene verovatno prethodnih standarda, izdata su...
18 izdati su novi standardi i novo uputstvo.

19 Vi se sećate snimaka postupaka britanskih vojnika u Iraku od strane
20 pojedinaca koji su takođe odstupali ekstremno od ovih standarda i vrednosti o
21 kojima je ovde reč, iako se radi isključivo o profesionalnoj vojsci. Komandant
22 može da očekuje i da zahteva, a da li će uvek tako da bude, to je pitanje

23

24

25

26

27

28

29

30

1 stvarnog funkcionisanja jedne institucije.

2 P: Dakle, Vi hoćete da kažete da je greška, ustvari, u vojnicima, a ne u
3 komandnom kadru?

4 O: Ne, nije greška u vojnicima. Greška je u tome što da li jedan sistem,
5 jedna institucija svojom organizacijom i svojim funkcionisanjem može u
6 potpunosti da primeni ove standarde i vrednosti ili ne. To smo videli na primeru
7 u Afgani... u Iraku da i... da i Britanska vojska to nije mogla u potpunosti
8 sprovesti.

9 P: Složićete se sa mnom da jedino što možemo jeste da se maksimalno
10 trudimo.

11 O: Tako je.

12 P: Da pogledamo sada da li se Vojska Republike Srpske trudila. Da
13 pogledamo stranicu 4 na B/H/S-u. Naslov je, odnosno podnaslov "Operativni
14 imperativ" i pročitacu Vam paragraf 5, pa ću Vas nešto pitati u vezi s tim.

15 "Od vojnika se traži da se bori sa neprijateljem koji nekada može biti u
16 okruženju nedužnih osoba. Oni moraju nastaviti da deluju uprkos smrtnoj
17 opasnosti. To je grupna aktivnost sa svim mogućim nivoima napora i intenziteta.
18 Vojnici su deo tima, a efikasnost tog tima zavisi od svakog pojedinca koji svoj
19 zadatak mora izvršiti u potpunosti. Uspeh zavisi iznad svega od visokog morala.
20 To je duh koji vojnicima omogućava da trijumfuju nad nedaćama, moral pojačan
21 disciplinom."

22 Da li se slažete da je moral izuzetno važan?

23

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Tu se slažem, svakako. Ali moram reći i ovo: moral nije apstraktna
2 kategorija. Ovo što ste nabrojali, sve ovde utiče na moral. Prvo utiče
3 profesionalnost i obučenost i stručnost svakog pojedinca. Utiče i njegova lična
4 hrabrost. Utiče i odnos drugih prema njemu i njegov odnos prema drugima. A
5 vidite ovde da kaže da je to jedan tim. Vrlo je teško napraviti jedan tim od
6 raznorodnih vojnika u smislu njihove stručnosti, starosti, profesionalne
7 obrazovanosti i tako dalje. Nije slučajno da je potrebno najmanje četiri godine
8 školovanja ili usavršavanja u vojnoj struci da bi svi, noseći isti šlem na
9 glavi, imali i isto razmišljanje u glavi kada je u pitanju... kada je reč o svim
10 ovim pitanjima koja ste nabrojali ovde.

11 I svaki koma'dant želi da ima od svoje jedinice jedan tim. Ovo je
12 statistička, odnosno statička šema organizacije. Dinamika, u stvarnosti, je
13 nešto drugo. Ali se slažem sa ovim što je ovde zapisano. I ja bi' ovako to
14 napisao. A kad bi' to postigô, to je druga stvar.

15 P: Ja sam siguran da bi se i general Washington složio sa Vama jer su
16 njegovi vojnici seljaci bili u stanju da pobede generala Dannatta i njegovu
17 armiju, ali mislim da ne moramo sad ići u to.

18 G. HAYNES: [simultani prevod] Ja mislim da general Washington i general
19 Dannat, ne verujem da su živeli u isto vreme.

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Ne moramo komentarisati to dalje.
21 Nastavite.

22 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] U redu. Da pređemo sada na dokument po
23 spisku 65ter, broj 4237, stranica 1 na engleskom, stranica 1 na B/H/S-u,

24

25

26

27

28

29

30

1 P: General, ovaj je dokument iz Komande Zvorničke brigade od 10. februara
2 1993. i to je izveštaj, redovni borbeni izveštaj upućen Drinskom korpusu. Ako
3 pogledate prvu stranicu i prvi stav, kaže se da je u 12.10h neprijateljska
4 artiljerija izbacila granate iz haubice 122 mm u neposrednoj blizini bolnice u
5 ulici Simo Perić u Srpskoj Varoši. "Jedno dete od pet godina je poginulo, a dva
6 civilna lica su povređena i oštećene su neke kuće."

7 To je reč, dakle, o srpskoj deci koja su poginula od muslimanske
8 artiljerije koja je tukla grad. Kako ovakva vrsta ponašanja, ovakvi događaji
9 utiču na moral vojnika koji su na liniji fronta?

10 O: Dozvolite mi, pošto se pomenuli Washingtona, hteo bi' da kažem jednu
11 rečenicu. Washingtonova doktrina kaže da diletanti ne mogu voditi rat i da
12 vojnici kojima se komanduje jednom sedmično ili jednom mesečno ne mogu nikad
13 biti disciplinovani i poznavati pravila ratovanja kao oni kojima se komanduje
14 svaki dan.

15 A sada u vezi ovoga dokumenta koji ste pokazali. Ovo je bio rat u kom su,
16 normalno, bile dve sukobljene strane, i to ne dve države u sukobu, nego dve
17 etničke grupe. Znači, to je bio građanski rat sa velikom primesom verskog rata.
18 I ako se ovakva dejst... ako se ovakve stvari dese sa jedne strane, druga strana
19 reaguje takođe impulsivno, reaguje emotivno. I onda oni standardi se ne
20 posmatraju racionalno, nego ponekad ljudi deluju iracionalno i ovo utiče
21 negativno na moral vlastitih snaga. Ali po mom shvatanju, moral nije odnos samo
22 prema samom sebi i svojim snagama, nego moral je komponenta koja podrazumeva i

23
24
25
26
27
28
29
30

1 i odnos prema neprijatelju.

2 P: U redu. Da pogledamo sada drugi dokument po 65ter. To je broj 4313 od
3 datuma 11. februara 1993. To je sledeći dan i ja bih samo hteo da Vam skrenem
4 pažnju na ono što se kaže u paragrafu 5.

5 "Situacija na teritoriji posle jučerašnjeg granatiranja Zvornika i
6 industrijske zone Karakaj - kod stanovništva postoji strah od ponovnog napada
7 koji bi mogao imati tragične posledice."

8 Dakle, to je još jedan element koji može nepovoljno da utiče na moral
9 vojske koja je u rovovima. Pretpostavljam da je tako.

10 O: Ovo utiče na moral vojske koja je u rovovima, ali utiče na
11 raspoloženje kompletne društvene zajednice iz koje ti vojnici potiču i u koju se
12 vraćaju posle boravka u rovu.

13 To je velika razlika u odnosu na one vojske koje izvode borbena dejstva
14 500 ili 1.000 kilometara daleko od svojih država.

15 P: Na ovu istu temu, da pogledamo još jedan dokument 65ter koji nosi broj
16 4312. To je dokument koji je došao iz Komande Drinskog korpusa, datiran 19.
17 novembar 1992. Videćete da ga šalje general Živanović, i pošto on ima par
18 stranica, dopustite mi da Vam dam kopiju na papiru.

19 Ovo se tiče jedne oblasti u koju ćemo zaći malo dublje kasnije, ali ovde
20 se govori konkretno o situaciji u Cerskoj, Konjević Polju, Glođansko brdo,
21 Kamenica, /u engleskom transkriptu: "Snagovo"/. U drugom pasusu se kaže:

22 "Pored naoružanih bojovnika, na ovom prostoru se nalazi određen broj
23 civila: žena, dece, staraca, nejači." To je na prvoj stranici na B/H/S-u. "Cenimo
24 da se njihov broj kreće od 10.000 do 20.000 ljudi."

25

26

27

28

29

30

1 Zatim se dalje govori o tome čime je neprijatelj naoružan. I sledeći
2 pasus kaže:

3 "Morale civila opada usled pomanjkanja osnovnih životnih namirnica i
4 drugih sredstava za život. Cenimo da ćemo jakim udarom skršiti otpor
5 neprijatelja upravo zahvaljujući padu morala usled združenih udara sa svih
6 strana."

7 Dakle, imamo situaciju u kojoj Vojska Republike Srpske koordinira svoj
8 napad na osnovu opadajućeg morala, odnosno koristi tu priliku što je došlo do
9 pada morala među Muslimanima. Je li to tačno?

10 O: Pa, ovde se ceni da će zahvaljujući tome da se uspe. Morale je vrlo
11 bitan. On podrazumeva spremnost nekoga da vodi borbu i učestvuje u ratu.

12 P: Dakle, ako se može razbiti morale protivnika, šanse da ga se pobedi,
13 veće su. Je li tako?

14 O: Da, načelno je tako.

15 P: A ima više različitih načina da se razbije morale druge strane, zar ne?
16 I time ćemo se baviti, zar ne?

17 O: Pa, ima. Ja sam video da ste Vi na spisak dokumenata stavili i Sun
18 Tzuovu knjigu, *Veštinu ratovanja*, pa gde on kaže: "Najbolji je komandant koji
19 već dobije bitku bez same bitke." To bi moglo biti taj odgovor na ovo Vaše
20 pitanje.

21 P: U prevodu je to "Umijeće ratovanja", da. Imao sam namjeru jučer da
22 pogledamo tu knjigu, ali nekako smo previše se pozabavili nečim drugim.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 Da se vratimo ponovo na vrijednosti Britanske vojske. Dokument 65ter
2 4307; molim da pogledamo poglavlje koje nosi naslov "Vrijednosti".

3 Tu vidimo neke od tih vrijednosti. Na strani 9 se počinje s tim tekstom,
4 samopožrtvovana predanost. Strana 10, to je na engleskom, a imamo i prevod
5 djelomično toga i na B/H/S-u. Tu se opisuje hrabrost. Želim Vam to pročitati:

6 "Svaki vojnik mora biti spreman da u borbi upotrebi smrtonosnu silu, da
7 drugome oduzme život i da svjesno rizikuje svoj. Vojnik nekada mora da pokaže i
8 odmjerenost, čak i ako time samog sebe dovodi u opasnost. Može se dogoditi da
9 bude svjedok ranjavanja ili smrti svojih drugova, ali on i dalje mora nastaviti
10 da izvršava svoj zadatak. To zahtijeva fizičku hrabrost, a vojnici se za nju
11 moraju oslanjati jedni na druge."

12 Mislim da nitko ovdje ne sumnja u Vašu fizičku hrabrost.

13 Nastavlja se dalje:

14 "Moralna hrabrost je jednako važna. To je hrabrost da čovek učini ono što
15 je ispravno, čak i ako to znači da će biti neomiljen, izvrgnut podsmehu ili
16 opasnosti da u svakom trenutku inzistira na održavanju najviših normi
17 ponašanja."

18 Da li se slažete s time?

19 O: Da, slažem se. Ovo je u Britanskoj vojsci tako napisano i oni su se
20 verovatno toga pridržavali, al' nisam siguran da l' su u potpunosti.

21 P: Ljudska bića se ničeg ne pridržavaju u potpunosti. Tu se sigurno
22 slažemo. Ali da li se slažete sa mnom da je moralna hrabrost jednako važna kao i
23 fizička hrabrost, i u borbi i nakon borbe?

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Možda je i važnija nego fizička hrabrost.

2 P: Dalje se navodi:

3 "To je ono čime se postižu ugled i povjerenje. Hrabrost, kako fizička
4 tako i moralna, daje snagu od koje zavisi borbeni duh i uspjeh operacije. To je
5 osobina koju mora imati svaki vojnik, ali to se posebno odnosi na one koji se
6 nalaze na položaju autoriteta jer drugi ovise o njihovom rukovođenju, o njihovom
7 primjeru i na to se oslanjaju."

8 Kada je Dragan Obrenović dobio naređenje koje mu je prenio Drago Nikolić
9 i kada je on odlučio da Dragi Nikoliću daje zapovjednika vojne policije i
10 nekoliko vojnih policajaca, da li je on tada iskazivao tu moralnu hrabrost?

11 O: Pa, s obzirom da mi ovde vršimo uporedbu standarda i vrednosti jedne
12 vojske na ponašanje pripadnika jedne druge vojske koje su potpuno različite, ali
13 ipak govorimo o nekim opštim normama i standardima, pa je to sa mog stanovišta
14 moguće upoređivanje. Ali ono što je meni rekao Dragan Obrenović da od njega
15 zahteva Nikolić nije ukazivalo da će se počiniti krivično delo, da bi ovaj
16 trebao da iskaže neku moralnu hrabrost.

17 Ali mi dozvolite, kad već citirate standarde Britanske vojske koja je
18 članica NATO pakta i vrlo bliska Američkoj vojsci - tokom bombardovanja Savezne
19 Republike Jugoslavije, koma'dant vazduhoplovnih snaga NATO pakta general Short
20 je rekao: "Trebamo učiniti sve da stanovnici nemaju struje u svojim frižiderima,
21 gasa u svojim stanovima, da im porušimo mostove da ne mogu doći na posao." I to
22 su znali i britanski piloti koji su bombardovali te mostove. Pa se pitam kako su
23 primenili ove standarde i vrednosti. To zavisi od cilja koji su postavili i od
24 njih su i odstupali.

25

26

27

28

29

30

1 P: Generale, mi možemo razgovarati o tome šta su saveznici radili u
2 Dresdenu, ali nisam Vas to pitao.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Bourgon.

4 G. BOURGON: [simultani prevod] Zahvaljujem se. Pozivam se na stranu 12,
5 redovi 5-7. To je ovaj prvi dio pitanja koje je moj kolega postavio svjedoku. Tu
6 stoji sljedeće:

7 "Kada je Dragan Obrenović dobio naređenje koje mu je prenio Drago Nikolić
8 kada je donio odluku da Dragi Nikoliću dâ zapovjednika vojnih policajaca,
9 nekoliko vojnih policajaca, da li je pokazao moralnu hrabrost?"

10 Ovo je veoma sporno pitanje u ovom predmetu. Ako moj kolega ima namjeru
11 takvu tvrdnju iznositi pred ovog svjedoka, onda treba reći "ukoliko je Dragan
12 Obrenović rekao tako nešto" ili "ja tvrdim da je Dragan Obrenović tako nešto
13 rekao". Ali ovako tvrditi na način na koji je to rekao, rekao je to
14 neprimjereno.

15 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Ja ne mislim da je to neprimjereno. Ja
16 sam iznio svoj stav i to je bilo jasno.

17 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, mi smo to tako i shvatili da je to
18 njegova tvrdnja, a ne iskaz činjenica, pošto gospodin McCloskey nije taj koji
19 ovdje svjedoči.

20 G. McCLOSKEY:

21 P: Gospodine, ako mi već želite odgovoriti na pitanje o Draganu
22 Obrenoviću, ja Vam ga mogu postaviti na drugi način. Da je general Mladić,

23
24
25
26
27
28
29
30

1 recimo, naredio generalu Krstiću da poubija sve zarobljenike iz Srebrenice do
2 kojih su se dočepali, trebalo bi da Krstić pokaže veliku moralnu hrabrost da bi
3 mogao reći "ne", zar ne?

4 O: Slažem se potpuno. Ne samo moralnu hrabrost nego i zdravu pamet.

5 P: U redu. Sada ćemo nakratko razgovarati o dokumentima o kojima ste
6 govorili u kontekstu komandne ili zapovjedne etike. Molim da sada pogledamo broj
7 2920 po 65ter. Ovaj dokument ima tri stranice. Možda bih mogao dobiti dozvolu od
8 Vijeća da ih direktno predajem.

9 G. HAYNES: [simultani prevod] Ja sam to želio predložiti. Puno je
10 jednostavnije da ih gospodin McCloskey lično predaje, nego da...

11 SUDIJA AGIUS: /prevod engleskog transkripta: "Učinimo tako. Hvala Vam."/

12 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

13 P: Generale, dozvolite da Vam sad predam, evo, original.

14 O: Hvala.

15 P: Evo, ovo je dokument od 25. aprila 1995., kroz koji ste nakratko
16 prošli s gospodinom Haynesom pregledavajući ga. Nešto me zanima. Vi ste u iskazu
17 rekli da ste prije nego što ste ga potpisali samo letimično pogledali, zar ne?

18 O: Da. Ako sam tako rekao, u redu. Da 'l sam i letimično ili samo
19 prelistao i potpisao, u suštini tako je.

20 P: Pa, šta ste napravili? Da li se sećate? Jer ste o tome govorili u svom
21 iskazu.

22 O: Pa, ja već sedamnaesti ili osamnaesti dan svedočim. Verovatno sam
23 letimično pogledaj... i potpisao. Teško je da citiram samog sebe posle 17 dana.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Ne, ne, nisam to od Vas tražio. Zanimalo me kako se ovoliko godina
2 nakon toga možete sjetiti da ste ovo samo letimično pogledali prije nego što ste
3 potpisali.

4 O: Pa, praksa je bila takva manje-više za neke dokumente koji se ne tiču
5 samih borbenih dejstava nego neke vrste izveštaja i informacija kao što je ovaj
6 tip dokumenta.

7 P: Tko je bio odgovoran da ovu poruku iz dokumenta prenese vojsci?

8 O: Ovaj dokumenat je sačinio organ za moral; potpisao sam ga ja. Ovo je
9 upućeno Komandi Drinskog korpusa; verovatno je upućeno i ostalim jedinicama
10 Zvorničke brigade, i onda bi organi za moral iz bataljona, preko pomoćnika za
11 moral u četama, vršili informisanje vojnika u duhu sadržaja informacije.

12 P: Ali na kome je u brigadi glavna odgovornost kada je riječ o ovoj
13 poruci koja je bila upućena vojsci?

14 O: Organ za moral se bavio ovim pitanjima i u okviru komande ne verujem
15 da je on ikoga informisao posebno jer su članovi komande manje-više učestvovali
16 u borbenim dejstvima i znali su šta se zbiva.

17 P: Na kome je glavna odgovornost u brigadi za poruku koja se šalje ovim
18 dokumentom, Vi ili Nenad Simić?

19 O: Ja sam Vama rekao na početku mog glavnog svedočenja, koma'dant brigade
20 i koma'dant jedinice je odgovoran za elemente borbene gotovosti i zato ima
21 pomoćnike i saradnike preko kojih to može da ostvari. Pošto je moj potpis na

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 njoj, onda sam odgovoran ja. A i da nije moj potpis, odgovoran bi' bio ja, ne
2 direktno, ali u svakom slučaju, odgovornost moja postoji za ovaj dokumenat.

3 P: Vi ste uglavnom odgovorni za tu poruku koja se šalje vojsci, točno ili
4 nije?

5 O: Pa, koma'dant je odgovoran u principu, to ste rekli. U principu,
6 odgovoran je i ja sam bio odgovoran za ukupno stanje u brigadi.

7 P: A ovo, svakako, nije jedini dokument ove vrste koji je bio upućen
8 Vašoj vojsci, zar ne?

9 O: Pa, upućuju se dokumenti različitih vrsta: informacije, naređenja,
10 obaveštenja koja stižu iz pretpostavljenih komandi i tako dalje.

11 P: Nisam Vas to pitao. Pitao sam Vas sljedeće: ovo nije jedini dokument
12 ove vrste u kojem se govori o Muslimanima kao "poturicama", recimo, koji je
13 proizveden u Vašoj brigadi, zar ne?

14 O: Ovo je informacija i vidimo da je po redu 88., znači da nije jedini
15 dokument ove vrste, nego je 88. po redu.

16 P: Da li je ova vrsta poruke bila organizirana iz Glavnog štaba preko
17 korpusa na brigade?

18 O: U vojsci postoji takozvano interno informisanje koje može da kreće od
19 nivoa Glavnog štaba preko korpusa, pa na niže nivoe. Takođe, postoji interno
20 informisanje u okviru svakog nivoa komandovanja. Mi smo kao brigada dobijali s
21 vremena na vreme informacije od korpusa koje je korpus dobijao od Glavnog štaba.
22 Nekad bi te informacije prosledili doslovce u originalu, kao što jesu, u
23 jedinice, a nekad bi ih, delove tih informacija pretočili u našu informaciju i
24 uputili u naše potčinjene jedinice.

25

26

27

28

29

30

1 P: Generale, nisam Vas pitao - čini mi se barem - za sam proces. Do ove
2 faze smo svi postali skoro stručnjaci za taj proces. Ono što Vas ja pitam je da
3 li je ova poruka u kojoj se pogrdno govori o Muslimanima, da li je to bila
4 poruka koju su organizirali ljudi iz službe za moral Glavnog štaba, pa se onda
5 preko korpusa spustila u brigade. I to želim Vas još podsjetiti na djelo
6 generala Gvere koje nosi naslov "Svilena vrpca" ili "Svilena traka za Aliju". Ne
7 želim to ni stavljati na ekran.

8 O: Bilo je dokumenata iz Glavnog štaba i Drinskog korpusa u kojima se
9 koriste takvi termini u kojima je reč i u ovom dokumentu ovde. To je vrlo malo
10 il' nikako nije bilo početkom rata 1992. i 1993.; to je nekako u drugoj polovini
11 rata su ti... su ti pojmovi se češće upotrebljavali. Bili su frekventniji i bili
12 su prisutni i u dokumentima Glavnog štaba i Drinskog korpusa i u dokumentima
13 brigada. A mogu objasniti i zašto.

14 P: Mislim da jeste, a i pitat ću Vas kasnije o tome. Ali da sada pređemo
15 na jedan drugi dokument koji nosi broj 4256, po 65ter spisku. Dokument ima samo
16 jednu stranicu. Ja imam tu original; predat ću Vam ga.

17 Zanimljivo je primijetiti da je ovo dokument sa isturenog komandnog
18 mjesta Zvorničke brigade. Datum je 3. april 1995., nešto prije onog prethodnog
19 dokumenta. Ne želim da ulazimo u sam sadržaj, ali vidim da se tu riječ
20 "poturica" koristi otprilike 14 puta.

21 O: Pa ako ste prebrojali, verujem Vam.

22 P: Da li ste odgovorni i za slanje ove poruke vojsci?

23 O: Jesam.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: Kakav efekat ovakva poruka, ova u kojoj se pogrдно govori o
2 Muslimanima, kakav efekat on ima na Vašu vojsku?

3 O: Nikakav poseban, jer ta reč u Bosni, među Srbima postoji nekoliko
4 vekova i nije uopšte nova. I nije njima bila nepoznata do tada.

5 P: Da pogledamo sada samo dokument 4282 po 65ter. Riječ je o dokumentu
6 Glavnog štaba Vojske Republike Srpske. Mislim da je potpisao general
7 Milovanović. Kopija nije baš sjajna.

8 Ono što me najviše zanima, zapravo, je paragraf broj 2 gdje kaže da:

9 "Glavni štab Vojske Republike Srpske je donio odluku da se angažovanjem
10 snaga Drinskog korpusa, 1. i 2. biračkom brigadom, i Zvorničkom brigadom, i
11 Istočno-bosanskim korpusom, brigadama iz Semberije i Majevice, po svaku cijenu
12 treba područja gdje su naseljena islamski... koja će da nasele islamski narod s
13 islamskim korijenima. Muslimani koji su sad u tim područjima nemaju islamske
14 korijene. To su 'poturice' koje su nastale iz drugih naroda jer su bile kukavice
15 pred otomanskom invazijom nakon bitke na Kosovu."

16 Dakle, to je to značenje koje kažete da je dugo... za koje se dugo zna i
17 kako ste Vi razumjeli, i Vi i Vaša vojska?

18 O: Pa, vidite, svaki rat koji se vodio na prostoru Balkana, posebno na
19 prostoru Bosne i Srbije, je bio nastavak nekog prethodnog rata, pa čak i onih
20 ratova iz doba Otomanske imperije.

21 P: Molim Vas... molim Vas, generale. Ja nisam Vas pitao za samu povijest.

22 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Gospodine Josse.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 G. JOSSE: [simultani prevod] Ulažemo prigovor na ovo pitanje, časni Sude.
2 Moj učeni kolega predočio je jedan potpuno novi dokument koji je navodno djelo
3 nekoga koga je Tužilaštvo pozvalo kao svjedoka u ovom predmetu, kojega pak nisu
4 pitali ništa o ovom dokumentu, a sada ga odjedanput niotkuda predočavaju jednome
5 od optuženih. I po našem mišljenju, to nije primjeren način vođenja postupka sa
6 strane Tužilaštva. Mislim da ne bi smjeli na taj način koristiti ovaj dokument.

7 G. HAYNES: [simultani prevod] Također, postavljeno je pitanje šta to
8 znači "poturica". Svjedok je počeo odgovarati. Ne smije ga se prekidati u
9 odgovoru. Ili mu može reći šta je to, ili mu može reći svojim riječima; ne
10 odgovoriti na način na koji bi gospodin McCloskey želio da to čuje.

11 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine McCloskey.

12 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Da, ovaj dokument koji govori o
13 "poturicama" je dokument koji je gospodin Haynes puno koristio. Značenje te
14 riječi je postalo sporno. Mislim da ste Vi čak gledali to na internetu. Mi smo
15 onda počeli gledati dokumente da bismo vidjeli koje bi bilo značenje te riječi.
16 I moja su pitanja reakcija na to. Ja nemam ništa protiv da čujem ono što general
17 ima namjeru reći, ali molim samo da skratimo pouku iz povijesti, pa da pređemo
18 na sam sadržaj. Osim ako se samo značenje riječi ne skriva u povijesti.

19 [Sudije vijećaju]

20 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Naš je stav sljedeći: mi ćemo ovo
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 doživjeti kao nadovezivanje na ranije postavljeno pitanje tokom glavnog
2 ispitivanja vezana za termin "poturica". Izvolite, nastavite.

3 Drugim riječima, gospodine Pandureviću, molim Vas odgovorite na pitanje.
4 Međutim, što je moguće više, direktno se bavite samim pitanjem, a manje dajte
5 jedan povijesni ekspoze.

6 SVJEDOK: Hvala, časni Sude. Sad se negde i pitanje izgubilo, iskren...
7 iskren da budem, pa bi' molio da ga ponovi gospodin McCloskey.

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da, razumijem Vas. Dozvolite da ga ja
9 pronađem.

10 Gospodin McCloskey Vam je rekao sljedeće. Prvo je pročitao dio dokumenta.

11 "Muslimani na ovim prostorima nemaju islamski korijen. To su ustvari
12 poturice. Nastali su od drugih naroda zbog kukavičluka pred turskom najezdom
13 poslije Kosova."

14 Da li je, dakle, to značenje za koje ste Vi rekli da je dugo korišteno i
15 da je to način na koji ste Vi i Vaša vojska razumjeli značenje te riječi.

16 SVJEDOK: Hvala, časni Sude. Pa ova reč upravo datira iz tog istorijskog
17 konteksta i istoričari bi ovde mogli dati konačan sud da li je ovo istorijski
18 potpuno tačno ili nije. Ali ta reč je, svakako, dobro poznata bila i među
19 Muslimanima i među Srbima. Kao što reč "četnik" za... kod Muslimana ima
20 određenih istorijskih konotacija, tako i reč "poturica" kod Srba ima određene
21 istorijske konotacije. Ja se ne bi' sad želeo upuštati u široka istorijska
22 objašnjenja, mada mi je to poznato, al' nisam čovek koji određuje tuđe etničko
23 poreklo i prebrojava nečija crvena krvna zrnca.

24

25

26

27

28

29

30

1 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

2 P: Pogledajmo jedan drugi dokument, 65ter 333. Upućuje ga komanda
3 Zvorničke brigade 18. jula 1995. Tu se govori o Muslimanima - to možete vidjeti
4 na prvoj stranici - kao "razbješnjelim zločinačkim hordama srebreničkih Turaka."
5 To je negdje u četvrtom paragrafu.

6 Govori se o vampirima, razjarenim zvijerima, zločincima koji su
7 razbješnjela horda, vampirima, zvijerima, poturicama. Vi ste odgovorni za ovu
8 poruku u kojoj se pogrдно govori o Muslimanima, dakle i za ovaj dokument, zar
9 ne?

10 O: Da, jesam. Ali ovaj dokumenat govori ne o muslimanskom narodu, nego o
11 onima sa kojima sam vodio borbu. Ja Vas molim da razumete da smo se mi u tom
12 ratu međusobno ubijali i da je međusobna mržnja postojala. I da danas nisu
13 stvari u Bosni mnogo dalje od onoga nego gđe su bile 1992. godine.

14 Al' mi dozvolite jedno objašnjenje da dam vezano s... za ovo.

15 Zašto su se ove reči počele frekventnije upotrebljavati 1994. i 1995.
16 godine?

17 P: Uskoro ćemo prijeći na to. Ali recite mi kako bi jedan vojnik, koji bi
18 primio ovako nešto, trebao razlikovati "poturice". "Poturice" su kukavice koje
19 nisu uspjele odoljeti islamu. Radi se o muškarcima i o ženama. Dakle, kako je
20 jedan vojnik običan mogao utvrditi da ovdje govorite samo o protivničkim
21 borcima?

22 O: Pa znao je, imao je to iskustvo tokom rata. Zbog toga želim da
23 objasnimo malo šire i zato molim časni Sud da mi to dozvoli.

24 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite.

25

26

27

28

29

30

1 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Doći ćemo na tu temu uskoro.

2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Dozvolite mu da objasni. Dozvolite mu da
3 objasni, a onda Vi, ako hoćete nešto da dodate ili da se nekim drugim stvarima
4 bavite, imate pravo da to uradite.

5 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Ja sam na početku ovog njegovog
6 tumačenja i možda bismo uštedili vreme ako bih ja pročitao ono što ovde stoji, a
7 onda on može da nastavi.

8 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Nastavite, pa ćemo videti da li će biti
9 potrebe da ograničimo generala.

10 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Razumem.

11 P: U vezi sa dokumentom gde se prvi put spominju "poturice", gospodin
12 Haynes Vas je pitao na stranici 30.835:

13 "Da li su ovakvi izrazi uvek korišćeni u dokumentima koje je brigada
14 slala tokom rata?"

15 Vi ste rekli: "Ne, oni nisu korišćeni tokom celog rata, odnosno od samog
16 početka. U jednom trenutku tokom rata oni su nekako počeli da se pojavljuju,
17 dokumenti. Ne znam tačno kada se to dogodilo. I možete sami videti ta dokumenta.
18 U svakom slučaju, to se dogodilo 1992., i u periodu nakon 1992., većim delom
19 nakon 1993. je korišćena reč "neprijatelj". Ja sam čak naišao na neke izveštaje
20 iz novembra 1992. i u jednom od njih se kaže "plavi", što je bila reč koja se
21 koristila u mirnodopsko vreme kada su obavljani vojni manevri. Dakle,
22 neprijatelj je uvek bio predstavljen kao plavi, a naše snage su bile crvene.
23 Dakle, to su bile boje koje smo mi koristili na našim borbenim kartama.

24 Šest meseci posle početka rata, neki ljudi još nisu bili postali svesni
25
26
27
28
29
30

1 realnosti situacije. Nije im bilo jasno da se rat zaista dogodio. Ali kako je
2 rat trajao i kako su brojne žrtve postajale sve veće i veće, rasla je i mržnja i
3 bes, i onda su te reči poprimile drugo značenje i postale sve češće i češće u
4 upotrebi."

5 Molim Vas, da to još malo pojašnjete, generale.

6 O: Hvala, gospodine McCloskey. Očito da se dobro pratimo i razumemo šta
7 ko želi da kaže. Kako je rat napredovao, odnosno kako se rat razvijao, menjale
8 se i određene okolnosti među zaraćenim stranama. Svaka strana procenjuje i moral
9 protivničke strane. U sklopu procene morala neprijatelja, u ovom slučaju Armije
10 Bosne i Hercegovine i njego... njene Vrhovne komande, mi smo pošli od
11 proučavanja njihovih ideoloških i političkih osnova na kojim su ušli u rat.
12 Počeli smo proučavati njihove ratne ciljeve. Počeli smo proučavati njihove
13 tradicije na koje se oslanjali tokom ovoga rata. I proučavali smo njihove
14 postupke i način i odnos prema neprijatelju, odnosno prema nama, i prema
15 civilima. I stoga smo došli do zaključka da je osnovni cilj političkog
16 rukovodstva muslimanskog dela u Bosni i Hercegovini jeste bio unitarna Bosna i
17 Hercegovina sa muslimanskim uticajem. I jesu i njihovi ideološke osnove,
18 Islamska deklaracija Alije Izetbegovića, u kojoj on kaže da islamsko... islamski
19 poredak ima dve stvari, a to je islamsko društvo i islamska vlast što isključuje
20 svaki drugi oblik organizovanja.

21 Znali smo da su im osnovne tradicije sadržane u Mehmedu Fatihu, osmanskom
22 osvajaču koji je osvojio Bosnu i Hercegovinu. Znali smo koje su zločine počinili
23 prema civilnom stanovništvu, posebno na području Podrinja, i na osnovu toga
24
25
26
27
28
29
30

1 su počeli se koristiti termini koji se nisu odnosili na ceo muslimanski narod
2 jer ceo muslimanski narod nije delio politiku Alije Izetbegovića. Izvinjavam se
3 što je objašnjenje malo duže.

4 P: U redu. Kada kažete "kako je broj žrtava rastao, tako se pojačavala
5 mržnja i bes, i da su onda te reči sve češće ulazile u upotrebu", Dragan
6 Obrenović je izrekao slične reči Raspravnom veću prilikom izricanja presude. I
7 ja bih želeo da Vam pročitam te reči, pa da vidimo da li Vi mislite da li su
8 slične.

9 Pre nego što mu je izrečena kazna i pre nego što se suočio sa mogućnošću
10 da ostatak života provede u zatvoru, on je ustao i rekao sledeće reči; to je
11 65ter 4308. Između ostalog, on je rekao:

12 "Normalno je da svaki muškarac i svako muško dete obuče uniformu, uzme
13 oružje i štiti svoju domovinu, svoj narod i na kraju krajeva, svoju porodicu. To
14 se od njega očekuje. To je njegova uloga, sveta uloga. Nema drugog izbora.
15 Možete biti ili vojnik ili izdajnik. Na početku rata je izgledalo kao da je rat,
16 i sve ono što on donosi, nešto nemoguće, da se to ustvari nama zaista ne događa
17 i da će sve biti razrešeno za nekoliko dana, i da će konačno, naša generacija
18 imati priliku i šansu. Međutim, nismo primetili kako smo bili uvučeni u taj
19 vrtlog međuetničke mržnje, i kako naše komšije više nisu bile u stanju da žive
20 pored nas, kako je smrt pokucala na naša vrata. Nismo jednostavno čak ni
21 primetili da smo oguglali na to. Smrt je postala realnost; nažalost, postala je
22 svakodnevna realnost."

23 Onda dalje kaže ovako:

24 "Ko je pre toga uopšte mogao da poveruje da će užasi rata postati
25
26
27
28
29
30

1 realnost i postati deo naših života. Okruženi užasima, mi smo se na njih svikli
2 i živeli s njima. Te užase su počinili ljudi koje smo poznavali, ljudi koji su
3 do jučer živeli skoro kao članovi naših familija. U Bosni komšija znači više od
4 srodnika. U Bosni popiti kafu sa svojim komšijom je ritual. A mi smo sve to
5 pogazili i zaboravili. Izgubili smo se u mržnji i brutalnosti. U tom vrtlogu
6 jezivih nesreća i užasa dogodio se i užas Srebrenice."

7 Dakle, pre nego što mu je izrečena presuda u ovom Sudu, da li on ovde
8 govori o toj istoj mržnji o kojoj i Vi govorite?

9 O: On govori o mržnji koja je nastala tokom rata i kako je ta mržnja
10 tokom rata rasla. Kao što je za ljubav potrebno dvoje, tako je i za mržnju
11 potrebno dvoje. Ali ja nisam siguran da postoji direktna uzročno-posljedična
12 veza između te mržnje i namere da neko počinu zločin takvih razmera kakav je bio
13 posle pada Srebrenice. Ja isto znam da u Sloveniji kada sam bio, da su moji
14 pitomci koje sam ja školovao prethodno, pucali na mene, da su vezali jednog
15 oficira koji im je bio komandir i da su ga mučili.

16 A nije mi jasno bilo otkud ta vrsta mržnje. Ta vrsta mržnje mi je u Bosni
17 potpuno jasna. I onaj ko nije rođen i živio u Bosni, on to teško može razumeti.
18 Nažalost, to je tužno - tako je. I Bosna je prepuna istorije; to je njen
19 problem.

20

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: On kaže dalje nešto što odgovara na nešto o čemu ste Vi ovde
2 svedočili. Odmah iza toga on kaže:

3 "Mi smo se pogubili u mržnji i brutalnosti. I u tom vrtlogu užasa,
4 nesreće i strahote dogodio se užas Srebrenice."

5 Dalje kaže: "Ja ovde pred ovim časnim Sudom želim da izrazim svoje
6 kajanje. Mene uvek ta ista misao prati, misao krivice. Ja nalazim da je vrlo
7 teško izgovoriti istinu. Ja snosim krivicu za sve što se dogodilo u to vreme.
8 Pokušavam to da izbrišem, ali za to će biti potrebno vreme. Takođe snosim
9 krivicu za ono što nisam uradio, što se nisam potrudio za zaštitim te
10 zarobljenike, bez obzira na privremenu prirodu moje tadašnje funkcije. Iznova se
11 i iznova pitam šta sam mogao uraditi, a šta nisam uradio. Hiljade nevinih žrtava
12 je stradalo. Ostali su iza njih grobovi, ostale su izbeglice, ostalo je opšte
13 uništenje, nesreća i jad. Ja snosim deo odgovornosti za to."

14 Da li Vi još uvek dovodite u pitanje ovo njegovo priznanje krivice i
15 odgovornosti, da li još uvek dovodite u pitanje?

16 O: Pa pr...pre toga želim da kažem ovo: ja se nisam pogubio u svemu tome
17 u čemu se bio pogubio Dragan Obrenović. Ja sam znao, ipak, da razdvojim šta je
18 dobro, šta nije dobro. I ne slažem se sa njim da je teško reći istinu. Najlakše
19 je reći istinu. Teško je reći laž. Istinu je lako reći.

20 Pošto je on priznao krivicu već ranije i... iz... čeko je izricanje
21 presude, ja ovo njegovo izjašnjavanje, odnosno ovo njegovo izlaganje, kao
22 kajanje koje je on namenio u pomilovanje. Iz ovoga kajanja kao da je zahtevao
23 pomilovanje. Ako je kriv, on zna da li je kriv. Ali ono što je meni govorio sve
24
25
26
27
28
29
30

1 vreme, govorio je da nije kriv. Ja neću uzeti ulogu suda nikada. Ako kaže da je
2 kriv, kriv je. Možda je i bio u pravnoj zabludi nekad.

3 P: Vi mislite da je to do njegovih advokata?

4 O: Gospodine McCloskey, ja stvarno ne mogu da mislim o tome procesu u kom
5 je on bio. I ne mogu da cenim i procenjujem njegove poteze zašto je postupao na
6 način na koji je postupao. Ali očito da je imao neke razloge da postupa tako. To
7 je njegova slobodna volja bila. Bar...bar tako stoji u svim njegovim
8 dokumentima.

9 P: Da ste Vi prihvatili naređenje da se ubiju zatvorenici u Roćeveću i
10 Branjevu i da ste dozvolili Bratunačkoj brigadi... izvinjavam se, Zvorničkoj
11 brigadi da saraduje sa nekim delovima Bratunačke brigade i ostalima, i da
12 nastavi da ubija ljude 15-og i 16-og, Vi biste isto tako bili odgovorni i krivi
13 kao što je bio i on. Je li to tačno?

14 O: Da sam ja naredio, odobrio, podržio ili bilo kako na drugi način
15 doprinio počinjenju krivičnog dela, normalno da bi' bio odgovoran i kriv za to.
16 Da li je on sve to uradio, ja sam saznao na osnovu ovoga sad što ste mi
17 pročitali. Jer iz njegovih izjava o činjenicama to se ne može tako naslutiti.
18 Ako je sve to uradio, onda je kriv.

19 P: Objasnili ste nam da ste od njega po povratku očekivali punu i
20 istinitu informaciju. Možete li objasniti ovom Sudu zašto, zaboga, po povratku
21 Dragan Obrenović bi sakrio od Vas činjenicu da je na hiljade muškaraca pobijeno

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 i sahranjeno u neposrednoj blizini Vaše brigade, da ih je još dodatno nekoliko
2 hiljada u školama i da će biti pobijeni i sahranjeni? Kad ste bili suočeni s tim
3 sa čime ste bili suočeni, zašto, za ime sveta, Vaš potčinjeni, u koga ste imali
4 poverenja i koga ste poštovali, zašto Vam ne bi ispričao ono što je bilo
5 potrebno da znate?

6 O: Ja ne mogu sad jasno i razumno proceniti zašto on to nije uradio u tom
7 momentu. Al' takođe još manje razumem zašto to nije pojasnio u izjavi o činjenicama
8 i zašto to nije pojasnio u intervjuu od juna meseca 2003. godine gde je
9 pojašnjavajući te događaje rekao jednu rečenicu - da je navodno meni raportiro da
10 je Jokić reko da neki odvođe kud koga hoće, ubijaju i imaju problema, ne pominjući
11 nijednu školu, ni broj ljudi, ni nikakve konkretne stvari. To nikad on nije
12 pojasnio. Sve je ostalo u magli.

13 Pa prema tome, i meni tad što je rekao 16-og uvečer i kasnijim
14 razgovorima, rekao je mnogo više nego što je rekao u bilo kom dokumentu koji smo
15 videli ovde, a koji potiče od njega.

16 P: Generale, lako je kritikovati Dragana Obrenovića, ali Vi niste dali
17 odgovor na moje pitanje. Želite li da odgovorite?

18 O: Pa, ja Vam pokušavam odgovoriti, ali na neko pitanje ne mogu dati
19 odgovor koji ima smisla. Vi ste me pitali zašto on to meni nije rekao. Vi ste sa
20 njim proveli sate i dane u razgovorima raznoraznim. Možda je... ste Vi mogli
21 zaključiti zašto to nije uradio. Možda je bio upleten u to, pa nije smeo da
22 kaže. Ja mogu samo to da nagađam.

23 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Mislím da je vreme za pauzu.

24 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da. Napravićemo pauzu od 25 minuta.
25 Hvala.

26 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Molim ustanite.

27 ... Početak pauze u 10.18h

28
29
30

1 ... Sjednica nastavljena u 10.48h

2 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.

3 Izvolite sesti.

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine McCloskey.

5 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Hvala, gospodine predsjedniče.

6 P: Da nastavimo kratko nešto u vezi sa ovom opštom oblašću komandne
7 etike. Pa bih hteo s Vama kratko da porazgovaramo o upisu od 22. /u engleskom
8 transkriptu: "23."/ jula u beležnici dežurnog Ljube Bojanovića, koja se odnosi
9 na Skelane i dva povređena Turčina koji su se posekli nekim staklom: "Rekao sam
10 im da ih ubiju jer Bratunac ne želi da ih preuzme". Ako bismo mogli u tom smislu
11 da vidimo da li ovaj dokument sadrži bilo šta od činjenica.

12 Da pogledamo dokument po spisku 65ter 220. To je stranica na B/H/S-u 25 i
13 stranica 1 na engleskom. To je, setićete se, dnevnik bratunačke vojne policije
14 za datume 23. i 24. u kome se kaže...

15 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Molim da se u engleskoj verziji prikažu
16 datumi 23. i 24. juli. Izvinjavam se, to je stranica 21 na engleskom i 25 na
17 B/H/S-u.

18 P: I u tom dnevniku se kaže:

19 "Tokom dana privedeno je šest Muslimana. Još dvojica Muslimana su
20 privedeni kasnije, ali su vraćeni jer su bili u pritvoru u Skelanima gde su
21 presekli sebi grlo staklom od neke boce i obilno su krvarili. Poslati su nazad."

22 Dakle, ovde u beležnici se spominje ono što je izjavio vojni policajac iz
23 Bratunca, a to je da poslao nazad ta dva Muslimana koji su naneli sebi povrede,
24 posekotine od stakla.

25 Dakle, ako sada pogledamo dokument po spisku 65ter koji nisi broj 2096,

26

27

28

29

30

1 a to je dokument koji je došao iz Republike Srbije, odnosno njenog Ministarstva
2 unutrašnjih poslova. Ja mislim da je to područje Bajine Bašte u oblasti Skelana.
3 I u osnovi, ovde se kaže da su 23. jula sledeća lica predana ispostavi MUP-a
4 Bratunac-Skelani.

5 Na stranici 2 verzije na B/H/S-u, vidite - a to je takođe stranica 2 na
6 engleskom - i pri dnu se kaže da poslednja dva lica, brojevi 7 i 8, Delić i
7 Salihović su predati /prevod engleskog transkripta: "na graničnom prelazu u"/
8 Bajinoj Bašti da bi se izbeglo da budu isporučeni, zato što izgleda kao da su u
9 ova dva dokumenta Salihović i Delić ta dvojica koja su sebi naneli povrede,
10 odnosno posekotine od stakla da bi izbegli da budu poslani nazad. Da li se i
11 Vama čini da je to tako gledajući ova dokumenta?

12 O: Pa ovde piše da su i oni predati na graničnom prelazu Bajina Bašta. I
13 još su se u međuvremenu samopovredili kako bi izbegli vraćanje. E, sad, kome su
14 predati, ja ne razumem iz ovoga. Oni su verovatno se samopovredili očekujući da
15 budu negde u Bajinoj Bašti smešteni u neku sanitetsku ustanovu.

16 P: Dok pređemo sada na dokument 3137 po spisku 65ter, mislim da je to
17 stranica 1 na obe verzije. Reč je o Sekretarijatu u Užicu koji je jedan od
18 organa MUP-a Srbije.

19 Tu se govori o etničkim Muslimanima koji su pobjegli iz Srebrenice i koji
20 su nelegalno prešli iz Republike Srpske na teritoriju SRJ gde su predati OUP-u
21 Bajina Bašta u 18.00h, 23. jula.

22 "OUP Bajina Bašta, odnosno njegovi službenici su gore navedena lica
23
24
25
26
27
28
29
30

1 predali pripadnicima Stanice javne bezbednosti u Skelanima radi dalje obrade."

2 Dakle, ovaj dokument jasno govori za sebe. Tu se navode dva lica koja smo
3 imali prilike maločas da čujemo nešto o njima. To su Salihović i Delić.

4 I sad da zaokružimo tu celu sliku, da pogledamo dokument 4386 po 65ter.
5 Vi ćete videti da se tu navodi ime i telefonski broj koji smo mi dobili od MUP-a
6 Skelani i da je reč o komandantu MUP-a Milu Bogdanoviću, odnosno komandantu
7 Stanice javne bezbednosti koji ima telefonski broj 854-389. A vidim i taj isti
8 broj se pojavljuje u beležnici dežurnog, na što ću se vratiti kasnije. Dakle,
9 postoji još jedan dokument po 65ter; to je 4387 koji navodi isti taj telefonski
10 broj MUP-a Skelani.

11 Dakle, da se sada vratimo na ovaj prvobitni dokument po 65ter, 3777 /u
12 engleskom transkriptu: "377"/. To je upis koji je u beležnicu uneo dežurni
13 Bojanović.

14 Stav Tužilaštva je - to je stranica 178, i to je jedna kratka zabeleška,
15 tako da je možda... Da, verovatno. Lakše je da pogledamo to na ekranu.

16 Dakle, vidimo tu telefonski broj. Vidimo u engleskoj verziji da je to
17 telefonski broj MUP-a Skelani.

18 Dakle, stav Tužilaštva jeste da iz nekog razloga je MUP Skelani obavestio
19 Zvorničku brigadu da su dva povređena Turčina se samopovredila krhotinama stakla
20 i da Bratunac ne želi da se s njima bavi. Mi smo videli da bratunačka vojna
21 policija nije želela da preuzme taj slučaj, da ih je vratila nazad i da je
22 Bojanović rekao: "Ja sam im rekao da ih ubiju."

23 Dakle, ova dvojica se nalaze na spisku nestalih lica i stav ovog
24
25
26
27
28
29
30

1 Tužilaštva jeste da su oni ubijeni. I ako pogledamo u ovoj zabelešci koja
2 prenosi ono što je Bojanović rekao, a zadržaću se kratko i na svedočenju
3 Bojanovića u vezi sa ovim slučajem, on je rekao da su ga ponele emocije kada je
4 uradio to što je uradio, ali je mislio da to neće biti sprovedeno u delo.

5 Dakle, to je nešto što je on imao dovoljno samopouzdanja i sigurnosti u
6 sebe da napiše u beležnici dežurnog oficira i da to prenese bilo kome ko može to
7 da vidi. Da li Vi, gospodine, mislite da Vi snosite neku odgovornost za ovakvo
8 ponašanje Vašeg podređenog oficira?

9 O: Pre nego što Vam konkretan odgovor dam, Vi ste ovde izneli nekoliko
10 tvrdnji, pokazali puno dokumenata koje je vrlo teško bilo pratiti. Iz onih
11 dokumenata se vidi da je šest lica predato na graničnom prelazu Ljubovija - to
12 je nekih 40 kilometara severnije od Bajine Bašte - a da su ova dvojica predati
13 na graničnom prelazu Bajina Bašta, da se pominju ista lica.

14 Ljubo Bojanović je ovde Vama objasnio malo na drugojačiji način tokom
15 svedočenja zašto je ovako postupio nego što ste to Vi izneli redukovano ovde. I
16 nisam siguran da su ti ljudi ubijeni. Po mojim saznanjima, ti su ljudi živi. Ja
17 mislim da i Vi znate i da je o tome bilo reči i ranije. Ako je ovo Ljubo
18 napisao, a da ja nisam znao da je to napisao, i ovo njegovo naređenje niko nije
19 mogao sprovesti iz Bratunačke brigade jer odnos između Bratunačke i Zvorničke
20 brigade nije naredbodavni odnos. Ovo je više Ljubo napisao iz revolta u smislu:
21 "Gde mene nađoste da pitate šta ćete sa njima?" I Ljubo nije takav čovek da bi
22 postupio na takav način. I ne osećam se odgovornim za ovaj zapis ovde.

23 P: Ne osjećate se nimalo odgovornim zbog toga što Ljubo Bojanović kaže
24
25
26
27
28
29
30

1 MUP-u Skelani da ubije te dve osobe.

2 G. HAYNES: [simultani prevod] Pitanje je već postavljeno i dobili smo
3 odgovor.

4 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Molim Vas da pređete na sledeće pitanje,
5 gospodine McCloskey.

6 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Po mom mišljenju, to nije primjeren
7 prigovor za vrijeme unakrsnog ispitivanja, jer poneki put zbog naglašavanja
8 stvari, po neki put /?zbog/ razjašnjenja je primjereno postaviti takvo pitanje.
9 Ali Vijeće odlučuje.

10 G. HAYNES: [simultani prevod] Prethodno pitanje imalo je 60 redaka, a
11 zanimalo me kakvo će pitanje biti. Nakon što smo pregledali 5 dokumenata i čuli
12 smo prvo dakle dugi govor, a onda se postavilo to pitanje: "Da li se osjećate
13 odgovornim za ono što je napisano?" Pitanje je postavio, dobio se odgovor. Nema
14 nikakve razlike u novim pitanju.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Želite li još nešto dodati, gospodine
16 McCloskey, ili prepuštate stvar nama?

17 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Prijeći ću na nešto drugo.

18 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Molim sljedeće pitanje.

19 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

20 P: Šta mislite o tome šta je tu napisano?

21 O: Pa, mislim da je glupost napisana ovde. Ako neko želi da poćini
22 krivićno delo i još piše kako je to poćinio, nešto sa njim nije u redu.

23 P: U redu. Da sada pređem na nešto što ste rekli tokom svog iskaza 27.
24 januara 2009. godine. Rekli ste:

25 "Negde u novembru je izdano naređenje prema kojem je brigada iz Goražda
26
27
28
29
30

1 trebala da bude reorganizovana. Ona je bila i dio taktičke grupe, međutim,
2 počela je da se osipa zbog toga što je stanovništvo bilo isterano iz područja
3 Goražda i ja sam dobio naređenje da formiram brigadu i da budem zapovjednik
4 brigade iz Goražda."

5 Dakle, da li je Vaše mišljene da je srpsko stanovništvo stvarno faktički
6 bilo protjerivano iz Goražda od strane Muslimana?

7 O: Nije to moje mišljenje, nego je bilo proterano. To je činjenica.

8 P: U redu. To ste smatrali i u ono vrijeme; je li tako?

9 O: Da.

10 P: Također ste rekli, i to 28. januara 2009. godine, 090212, dan 371,
11 strana 30.793:

12 "P: Koja je bila namera vašeg neprijatelja, barem kako se činilo?

13 O: Namera neprijatelja je bila da se poveže sa snagama 2. korpusa na
14 sjeveru i sjeverozapadno od Zvornika sa snagama u Kamenici, Cerskoj i Konjević
15 Polju. U drugoj fazi su trebali da zauzmu područje uz obalu Drine i time bi
16 eliminirali bilo kakav oblik srpskog života u istočnom dijelu tog područja."

17 Da li ustrajavate i u toj tvrdnji?

18 O: Da.

19 P: Jeste li i u ono vrijeme 1992. ili 1993., mislim da je to bilo 1993.,
20 jeste li smatrali da bi Muslimani eliminirali baš svaki oblik srpskog života u
21 tom području?

22 O: Da. Ja sam vidio dokumenta muslimanske zapovesti iz septembra 1992.
23 godine gde se kaže u dokumentu: "Selo Kravicu sa svim zaseocima spaliti do

24

25

26

27

28

29

30

1 temelja, uništiti do temelja." Kao jedan primer za to.

2 P: Znači 1993., izgrađivanjem mržnje prema protivniku o kojem ste nam
3 jasno govorili, protivniku koji ima namjeru, koji je odlučan da protjera Vaš
4 narod i onemogući život, Vi morate da se kontrolirate i da kontrolirate svoje
5 vojnike kako ne bi uzvratili istom mjerom. Je li tako?

6 O: Da. U onoj meri koliko je to moguće u datim okolnostima jer su njihove
7 porodice stradale i proterane. Oni nisu vodili rat negde u nekoj drugoj zemlji,
8 nego u svom selu.

9 P: Možete li mi dati jedan primjer situacije kada ste kaznili ili
10 podvrgnuli disciplinskom postupku srpskog vojnika zbog toga što je
11 zloupotrebjavao ili uništavao muslimansku imovinu ili Muslimane?

12 O: Prema mojim saznavanja, do uništavanja imovine je doš... je došlo i
13 dolazilo tokom borbenih dejstava kao nešto što je propratna pojava u borbi. A
14 neposredna saznanja da je neki pojedinac van tog okvira nešto čineo... činio, ja
15 nisam imao. I nisam u toku rata kaznio nijednog vojnika u tom smislu.

16 P: U redu. Dakle, nijedan? A sada govorim o ne samo strukturama nego i o
17 zlostavljanju Muslimana, pojedinaca.

18 O: Ko govori? Ne razumem.

19 P: U Vašem odgovoru, bar kako smo ga čuli, čini se da se radilo samo o
20 zloupotrebama u odnosu na zgrade. A ja sam u svom pitanju Vas pitao da li ste
21 kaznili ili disciplinirali nekog vojnika VRS-a zbog toga što je zlostavljao
22 pojedince, Muslimane, osobe.

23 O: Ja kažem da nisam imao takvih saznanja i nisam kaznio nikoga.

24 P: U redu. Da pređemo na jednu malo lakšu temu. U ovom odgovoru -
25 pokušavam samo nešto da razjasnimo - u jednom trenutku ste Vi bili zapovjednik

26

27

28

29

30

1 Višegradske brigade, zatim ste bili uključeni u taktičku grupu, a zatim je došlo
2 do početka razvijanja brigade iz Goražda. Vi ste bili uključeni i u to.

3 Molim Vas, objasnite nam gdje je bilo Vaše sjedište kada ste bili u
4 Višegradskoj brigadi? Gdje je bilo sjedište Višegradske brigade?

5 O: Bilo je na više lokacija. Menjale se lokacije.

6 P: Molim Vas, možete li mi opisati gdje su te lokacije i kada je došlo do
7 promjena, otprilike?

8 O: Mislim da je na početku bilo u Staroj Banji, Vilina Vlas, zatim da je
9 jedno vreme bilo u srednjoj školi u gradu, i jedno vreme je bilo u osnovnoj
10 školi u gradu.

11 P: Da li ste u nekom momentu postavljeni na mjesto zapovjednika
12 Goraždanske brigade 1992?

13 O: Da.

14 P: Da li ste se u tom trenutku preselili na neku drugu lokaciju?

15 O: Da. Bio sam u Vardištu; to je nekih 20 kilometara od Višegrada, uz
16 samu granicu sa Srbijom.

17 P: A kada ste prešli na novu lokaciju da biste postali zapovjednik
18 Goraždanske brigade?

19 O: Pa, ja sam pre toga bio, negde od kraja septembra u mestu Rudo; to je
20 nekih 50 kilometra od Višegrada, južno. I posle toga sam prešao početkom
21 novembra, kolko se sećam, u Vardište.

22 P: U početku novembra, kada ste premešteni u Vardište, tada ste preuzeli
23 komandu... to jest, došlo je do formiranja Goraždanske brigade. Da li su Vaše
24 odgovornosti u Višegradskoj brigadi onda prestale da budu na snazi?

25

26

27

28

29

30

1 P: Komandant Višegradske brigade je bio drugi čovek u to vreme.

2 O: A kada je reč o Vašim odgovornostima u odnosu na taktičku grupu,
3 otkako ste postali komandant Goraždanske brigade, da li su Vaš odgovornosti o
4 kojima ste nam govorili u vezi sa ovom taktičkom grupom, da li su se one
5 promenile?

6 O: Pa, u neku ruku i jesu. Pošto nisam više u Rudom i nisu bili sa mnom
7 ljudi koji su tada 5-oga bili u komandi taktičke grupe, ja nisam imao više
8 onakav uticaj na ostale brigade, taktičke grupe, kao što je to bilo ranije.

9 Mislim da sam usmeno, formalno i dalje bio komandant taktičke grupe, ali
10 moj fokus aktivnosti je bilo formiranje Goraždanske brigade.

11 P: U redu. Sada se možemo početi baviti događajima u Višegradu. Ili da,
12 dakle, krenemo sada prema sjeveru zajedno, prema Zvorniku. Molim Vas, objasnite
13 nam šta je to biračka regija.

14 O: Biračka regija je jedan prostor u istočnom delu Bosne i Hercegovine
15 koji je dobio naziv po jednom planinskom masivu. I mislim da prostor Birča
16 obuhvata opštinu Vlasenicu... Vlasenica, kasnije opštinu Milići koja je pre rata
17 nije postojala i opštinu Šekovići.

18 P: To bi uključivalo i Cersku, je li tako?

19 O: Bila je Cerska, bila je opština Vlasenica.

20 P: Drugim riječima, Cerska bi bila dio Birača?

21 O: Da. Logički, ako je Vlasenica, a ovo deo Vlasenice, onda je i ovo deo
22 područja Birača.

23 P: U redu. Htio bih sada da pređemo na direktivu 4; to je 65ter, broj 29.
24 Pričekat ćemo da se to pojavi na ekranu. Generale, mi ćemo, naravno, dati Vama
25 primerak jedan ovog dokumenta. Evo, vidim. Mislim da smo tu naznačili... nadam
26 se da smo naznačili prave stvari.

27

28

29

30

1 G. HAYNES: [simultani prevod] Nemamo s tim nikakvih poteškoća.

2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Hvala.

3 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

4 P: Nadam se da nećemo puno vremena provesti s ovim dokumentom. Kao što
5 znamo, riječ je o dokument Glavnog štaba koji je upućen raznim korpusima. Rekli
6 ste da Vi niste nikada vidjeli ovaj dokument. Ipak, želio bih Vam postaviti
7 nekoliko pitanja o njemu. Kad malo prelistamo, pronaći ćemo na 3. stranici u
8 verziji i na engleskom i na B/H/S-u, nakon što je završen uvodni govor o
9 Muslimanskoj vojsci, mi dolazimo do onog dijela gdje general Mladić govori
10 sljedeće:

11 "Donio sam sljedeću odluku..." To je točka 4.

12 U 5 imamo zadatke jedinica u tom velikom dijelu. To je na 4. stranici u
13 B/H/S-u i isto tako u verziji na engleskom. I onda se spominju korpusi. Tu
14 nalazimo jedan kratki sadržaj onog što on očekuje od korpusa. Onda dolazimo do
15 onog dijela koji, čini mi se, svi znamo; D je Drinski korpus. Tu se veoma jasno
16 kaže na 11. stranici u verziji na B/H/S-u, a to je na 5. stranici u verziji na
17 engleskom.

18 "Drinski korpus, sa svojih sadašnjih položaja, glavnim snagama uporno
19 vršiti obranu Višegrada, brane Zvornika i koridora, dok će ostatak njegovih
20 snaga u širem području Podrinja iscrpljivati neprijatelja, nanositi mu što veće
21 gubitke i natjerati ga da se povuče iz područje Birača, Žepe i Goražda zajedno s
22 muslimanskim stanovništvom. Prethodno ponuditi razoružanje borbeno sposobnih i
23 naoružanih muškaraca, a nakon toga, ako se budu opirali - uništiti. Nakon toga
24 deblokirati i popraviti prometnicu Konjević Polje - Zvornik, osloboditi je za
25 promet i biti spreman za intenzivna borbeno dejstva protiv infiltriranih
26 diverzantskih, terorističkih i zasjednih napada i paravojnih grupa. Postaviti

27

28

29

30

1 komandno mjesto u Vlasenici, a istureno komandno mesto prema odluci komandanta
2 korpusa."

3 Vidimo da je datum ovog 19. novembra 1992. Mislim da je poslano nešto
4 kasnije, ako se ne varam. Molim Vas, recite nam gdje ste se Vi nalazili ako se
5 sjećate. Jeste li tada bili, dakle, u Goraždu ili ste još bili u Višegradu?

6 O: Bio sam u Vardištu u to vreme.

7 P: U redu. Dakle, ovaj dio gdje se govori o napadanju neprijateljskih
8 snaga i istjerivanju njih iz područja biračkog, žepskog i goraždanskog, to se na
9 neki način odnosilo i na Vas. Je li tako?

10 O: Ovaj deo što se tiče Goražda, na neki način jeste, mada Goraždanska
11 brigada nije bila tad sposobna i spremna za upotrebu jer je bila u fazi
12 formiranja.

13 P: Da, u redu. Ali u smislu da je Goražde u to uključeno na temelju ovog
14 što piše unutra, dakle, je nešto što Vas je moralo zanimati jer je to nešto što
15 je uputio general Mladić.

16 O: Da. Da je uputio meni, da sam video tad u ovom obliku, zanimalo bi me.
17 Al' svakako se ticalo Drinskog korpusa. Al' mislim da je na osnovu ove direktive
18 Drinski korpus izdao svoje naređenje koje je išlo u brigade.

19 P: Da li ste dobili tu direktivu, to jest, to naređenje?

20 O: Ja se ne sećam da sam ikada dobio to naređenje. Video sam ovde da je
21 ono došlo u Zvorničku brigadu i rekao sam da je verovatno bilo u arhivi brigade.
22 Ali ja ga nisam imao, po najboljem mom sećanju, ali sam kasnije učestvovao u
23 određenim borbenim dejstvima koja su proisticala iz tog naređenja.

24

25

26

27

28

29

30

1 P: U redu. Da se vratimo sada na direktivu 4. Ovaj tu dio u kojem se
2 govori o:

3 "... Iznurivanju neprijatelja, nanošenju što većih gubitaka neprijatelju
4 i prisiliti neprijatelja da sa muslimanskim stanovništvom napusti prostore
5 Birača, Žepe i Goražda." Šta Vi mislite o ovom dijelu gdje se spominje "sa
6 muslimanskim stanovništvom"? "Prisiliti neprijatelja da sa muslimanskim
7 stanovništvom napusti?"

8 O: Kasno je sada ja šta bilo mislim o ovome. Onaj ko je to piso očito
9 nije ni mislio. Jer da je mislio nešto, ne bi ovako ni napisao. Ovo je nešto što
10 ne bi smelo da stoji u vojnoj zapovesti. I dejstva jedinica se mogu ticati samo
11 neprijateljskih jedinica, a ne civilnog stanovništva.

12 P: Da li hoćete da kažete da se ovim prisiljavanjem o kojem se tu govori,
13 da je tome cilj, zapravo, civilno stanovništvo?

14 O: Pa, ovde je prvobitno cilj da se poraze naoružane snage i da se one
15 prisile da napuste taj prostor, pa onda sa njima i civilno stanovništvo. Prvi
16 deo je potpuno legitiman, a prisiljavati stanovništvo da napusti taj prostor -
17 nije. Mora mu se ponuditi alternativa ostanka ili odlaska ako želi?

18 P: Dakle, to što ste obučeni po pitanju Ženevskih konvencija, to Vam
19 govori da prisiljavanje civilnog stanovništva iz Birača, Žepe i Goražda
20 činjenica što predstavlja jedan zločin, i to ratni zločin određene vrste,
21 međunarodnih razmjera. Da li je to tačno?

22 O: Ukoliko se vrši namerno i prisilno premeštanje stanovništva, onda da.
23 Međutim, ukoliko se vrši premeštanje stanovništva iz zone borbenih dejstava, da
24 bi se iz...izbegli gubici među civilima, onda nije suprotno Ženevskim
25 konvencijama.

26 P: Pa tu se civili protjeruju silom iz njihovih domova, tek tako. Kako

27
28
29
30

1 se donosi takva odluka, generale? Jeste li Vi donijeli takvu odluku da je to
2 zbog njihovog dobra?

3 O: Nisam ja donio takvu odluku. Ovaj koji je napisao tu direktivu, je to
4 napiso. Šta je sve pod tim mislio, ne znam. Ja pretpostavljam da je mislio da se
5 prisili i stanovništvo da napusti taj prostor.

6 P: Da li je ovo nešto što - ja ne znam tko je to smislio - da li je,
7 dakle, ovo ono o čemu se tu govori kada mi govorimo o etničkom čišćenju? Barem
8 po Vašem mišljenju, da li je to - to, to istjerivanje stanovništva iz njihovih
9 domova?

10 O: Prisiljavanje stanovništva da napusti prostor na kom živi nije u
11 skladu sa Ženevskim konvencijama, a neko ko je upotrebio pojam "etničko
12 čišćenje" je još ružniji pojam.

13 P: U redu. General Mladić koristi, evo, upravo ove termine ovdje. On je
14 taj koji je odgovoran za ovaj dokument. Je li tako?

15 O: Da.

16 P: Dakle, mi možemo na temelju ovog dokumenta zaključiti da barem na ovaj
17 datum je namjera generala Mladića bila da se Muslimani istjeraju iz njihovih
18 domova u toj regiji. Je li to točno?

19 O: Tako piše ovde. A ja samo jednu drugu stvar znam: da je postojala i
20 odluka i predsjednika Republike negde iz kraja 1992. godine da su izbeglice i
21 napuštena imovina privremene pojave rata, što znači da se u svakom trenutku, kad
22 se stvore uslovi za normalan život, svako može vratiti na svoje i svako može ući
23 u svoj posed.

24 P: Možda i postoji neki dokument u kojem se o Muslimanima izbjeglicama
25 govori kao o jednom privremenom događaju; možda ćemo ga i pronaći. Ali Vi ste
26 čuli dokaze u toku ovog predmeta, možda se čak i sjećate. Naime, na jednoj od

27

28

29

30

1 sjednica predsjednik Karadžić ustaje i kaže: "Ja sam sudjelovao u svim onim
2 direktivama od 1. do 7. Ali u 8. i 9., onoj u kojoj smo izgubili Krajinu, e, s
3 tim ja nisam imao nikakve veze." Da li se sjećate tog dijela iskaza?

4 O: Ne znam ko je taj iskaz dao i gde.

5 P: Pronaći ćemo to. Znam da je puno očekivati da se svega sjećate.

6 Pogledajmo sada dokument 4221 po 65ter spisku. Gospodine, riječ je o
7 dokumentu za koji znam, to jest nadam se - s obzirom da smo imali ovu pauzu zbog
8 struje jučer - da ste imali priliku da vidite neke od ovih dokumenata, da ih
9 malo sortirate. Ovdje možemo vidjeti da 20. novembra, a ovaj dokument je iz
10 Glavnog štaba koji šalje Mladić, kojim se naređuje svim zapovjednicima brigada
11 Drinskog korpusa da dođu na nekakav politički seminar u Zvornik 23. novembra.

12 Da stavimo to sad u vremenski slijed. Imali smo direktivu 4 od 19.
13 novembra, zatim ovo naređenje da se dođe na ovo savjetovanje od 20. novembra.
14 Imamo tu neke dokumente vezane za to savjetovanje ili seminar; sigurno ste ih
15 pogledali s interesovanjem.

16 Recite nam jeste li išli na taj seminar ili savjetovanje?

17 O: Reći ću Vam: Da, išao sam. A jučerašnji dan je izgleda bio na mojoj
18 strani; struja mi je pomogla. Bio sam na tom savetovanju.

19 P: U tom slučaju nam je taj nestanak struje bio svima na korist,
20 generale. Naime, Tužilaštvo tvrdi da je to savjetovanje od 23. novembra, tri
21 dana nakon izdavanja direktive broj 4, u svrhu obrađivanja tema koje ovdje
22 vidimo, da bi se tamo svakako razgovaralo i o direktivi 4. Naime, pritom mislim
23 na nešto u ovom dokumentu koji imamo pred sobom:

24

25

26

27

28

29

30

1 "Na osnovu zahtjeva Vrhovne komande", stoji, "Vojske Republike Srpske
2 Radovana Karadžića, a u cilju blagovremene pripreme izvođenja vojno-političkog
3 savjetovanja na nivou Drinskog korpusa, naređujem: pripremiti, organizovati i
4 izvesti vojno-političko savjetovanje na nivou Drinskog korpusa dana 23.11.1992.
5 godine, sa početkom u 10.00 časova u Zvorniku.

6 Sastanku prisustvuju: Karadžić, članovi Vlade Republike Srpske,
7 predstavnici Glavnog štaba, uži dio komande korpusa, komandanti brigada Drinskog
8 korpusa i predsjednici opština."

9 Pod 3 stoji: "Za savjetovanje, komandant korpusa će pripremiti uvodni
10 referat o stanju u korpusu, borbenim dejstvima koja se izvode i zadacima koje
11 korpus ima za naredni period, kao i mogućnost za realizaciju dobijenih zadataka.
12 Izlaganje treba da traje najviše 20 minuta."

13 Neću Vas sad pitati da li je došlo do tog govora. Dakle, da li je ovo
14 savjetovanje održano i da li se razgovaralo o ovome što je tu navedeno pod 3, o
15 zadacima koje trebali da izvrše korpusi i brigade?

16 O: Po mom najboljem sećanju, to je savetovanje održano, i bilo je za
17 očekivati da se jedno takvo savetovanje održi, jer to /?je/ samo 20-ak dana od
18 formiranja Drinskog korpusa; Vi znate da je on formiran 1. novembra. Vi znate da
19 je gospodin Butler u svom izveštaju u paragrafu 1, u 1. poglavlju rekao zašto je
20 formiran Drinski korpus i kakva je pretnja bila po Srbe - muslimanske snage na
21 planinskom masivu Cerske i Konjević Polja i ostalih delova opština Srebrenica i

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Bratunac. I bilo je sasvim logično da vrhovni komandant se upozna neposredno od
2 komandanta korpusa, svog potčinjenog, šta je taj korpus, kako je formiran i šta
3 može da uradi. I sa tim ciljem je to savetovanje održano. S obzirom da su
4 komandanti bat... brigada imali po 5 minuta, za to... za tih 5 minuta vrlo šta
5 malo su mogli reći.

6 I ja se ne sećam da je na tom seminaru pominjana eksplicite direktiva
7 broj 4, ali uloga korpusa u Podrinju svakako jeste.

8 P: Dakle, siguran sam, pregledavši taj materijal, Vi ste dobro i duboko
9 promislili o tome da li se spominjala direktiva 4. Jeste li sigurni da se ona ne
10 spominje? Da li sada i ovog trenutka u ovoj sudnici to tvrdite?

11 O: Ja sam prvi put tada kao pripadnik Vojske Republike Srpske učestvovao
12 na nekom savetovanju i nekom sastanku gde su bili prisutni drugi ljudi, osim
13 onih iz Gornjeg Podrinja, iz taktičke grupe gde sam ja bio. I opšte se ne sećam
14 pominjanja reči "direktiva". Možda je neko tu pomenuo reč. Po mom sećanju na tom
15 sastanku nije bio general Mladić nego je bio Milovanović. Možda grešim, al to je
16 moje sećanje.

17 P: Da pređemo sada na dokument 4222 po spisku 65ter. On ima samo jednu
18 stranicu.

19 Ovo što vidimo je dokument do kojeg smo došli, a koji u osnovi
20 predstavlja plan rada vojno-političkog savetovanja. On daje sinopsis... odnosno,
21 kraći je prikaz govornika i tema o kojima će se govoriti. I to je sve odobreno.
22 Na osnovu prevoda koji imamo, očito da je ovo odobreno u ime Ratka Mladića. Da

23
24
25
26
27
28
29
30

1 li vidite to?

2 O: Da, vidim potpis generala Milovanovića.

3 P: U redu. Vidimo da je prvi predviđeni govornik doktor Karadžić. Sećate
4 li se da je on uzeo reč?

5 O: Sećam.

6 P: On je trebalo u to vreme da bude jako dobro upoznat sa direktivom broj
7 4, zar ne?

8 O: Direktivu broj 4 je potpisao general Mladić. Da li je upoznao
9 predsednika Karadžića sa njom, ja stvarno ne znam. Trebalo je tu direktivu
10 potpisati Karadžić, a ne Mladić.

11 P: Moje pitanje je bilo: ja sam rekao da je predsednik Karadžić trebalo
12 da bude obavešten o toj direktivi; je li to tačno?

13 O: Slažem se. I ja bi' to reko.

14 P: U redu. Vidimo da su Karadžiću dali 10 minuta vremena, ali ne verujem
15 da je on govorio 10 minuta. Imate li ikakvu predstavu koliko dugo je trajao
16 njegov govor?

17 O: Pa, stvarno ne mogu tu dati neko ograničenje. Ali to su priče
18 političara koje znate i sami na šta liče.

19 P: Potom vidimo komandanta Drinskog korpusa, pukovnika Milovanovića koji
20 govori o rezultatima i zadacima Drinskog korpusa. E, sad, ja sam siguran da ćete
21 se Vi složiti sa mnom... Izvinjavam se, gospođica Stewart mi je upravo ukazala
22 da je u prevodu ispušteno ime "Milovanović" koji je bio drugi po redu govornik.

23 Izvinjavam se, ponovo smo pogrešno pročitali; to je ipak "Živanović, M.
24 Živanović". Oprostite, generale. Treba da me ispravite kad napravim takvu

25

26

27

28

29

30

1 grešku, ako ste u mogućnosti da me ispravite.

2 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Treba nam za to odobrenje gospodina
3 Haynesa.

4 G. HAYNES: [simultani prevod] Nisam siguran da je to baš tako.

5 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

6 P: Dakle, Vi se sećate, generale, da je pukovnik Živanović u to vreme
7 jasno imao informacije o direktivi 4. Da li je to tačno?

8 O: On je tu direktivu dobio. Verovatno je pročitao. Al' taj korpus živi
9 tek 20 dana. I on je malo mogao šta da se pohvali u vezi rezultata. Ali kako
10 general Živanović puno priča, a malo kaže, puno obeća i kad ne izvrši nađe još
11 bolje obrazloženje zašto nije izvršeno nego kad je dao obećanje da će to da
12 uradi. Ako me bude čuo, ja mu se izvinjavam, ali je tako bilo.

13 P: Imamo, znači, jedan potpuno novi korpus. I videli smo iz ove vrlo
14 jednostavne direktive da se kaže: Poraziti neprijatelja u području Birača,
15 Goražda i Žepe i prisiliti i njih i civilno stanovništvo da napuste taj prostor.
16 Vrlo jednostavno, prosto, direktno i vrlo lako za razumevanje.

17 Očito je da na ovom savetovanju on bi, barem u glavnim crtama, nešto
18 rekao o ta dva cilja. Da li je to tačno?

19 O: Ja se divim Vašim razumevanju vojne situacije. Ako Vi smatrate da ja
20 neke pravne stvari razumem kol'ko Vi vojne, onda mi je drago. To bi sve bilo
21 sasvim logično i u redu da se kaže. Ali moje shvatanje je da nije Drinski korpus
22 formiran da bi se proteralo muslimansko stanovništvo s ovog prostora. Taj korpus
23 je formiran sa strateškom važnošću.

24 Ako pogledamo geostrateški raspored snaga u Bosni i Hercegovini u to
25
26
27
28
29
30

1 vreme, karakteristike teritorija, padom istočnog dela Republike Srpske doveden
2 bi bio srpski narod na ivicu uništenja u celoj Bosni i Hercegovini. I zbog toga
3 je bilo važno formirati Drinski korpus i očuvati srpske teritorije na tom
4 prostoru. A nije bio cilj da se protera muslimansko stanovništvo i nije zbog
5 toga formiran korpus.

6 P: Dakle, da ste se Vi pitali, Vi biste tu formulaciju izbacili iz
7 direktive 4 i zaboravili kompletno na sve to?

8 O: Nisam tad bio u poziciji. Da sam bio u poziciji da je pišem, ne bi' to
9 napisao, nit' bi' tako nešto radio. Ali naređenje koje je poslao Drinski korpus
10 na osnovu ove direktive - ja sam video koje ciljeve postavlja, iako se pominje i
11 ova rečenica u uvodu. Ali ciljevi koje je korpus postavio, nigde ne stoji
12 proterivanje stanovništva. Imate taj dokumenat, i Vi ste ga videli i ovde je
13 pokazivan.

14 P: Doći ćemo i do toga, generale. Jer kao što ste i sami rekli, ove
15 formulacije nisu nestale. Ali doći ćemo i na to. Međutim, sada bih hteo da
16 pređemo na jedan zanimljiv dokument. To je broj 4402 po 65ter.

17 Ovo je dokument do koga je NATO došao prilikom pretresa Karadžićeve kuće
18 na Palama 2005. godine. A oni koji su učestvovali u tom pretresu veruju da su to
19 Karadžićeve beleške sa tog savetovanja.

20 Ako pogledate, taj dokument nosi datum 23.11.1992. i naslov
21 "Konferencija".

22 Da li Vama ovo liči na Karadžićev rukopis?

23
24
25
26
27
28
29
30

1 O: Ja sam vidio ovo među ovim dokumentima što ste mi dostavili i nisam
2 mogao znati čiji je rukopis, a baš sam se pitao čiji je ovo. Moguće je da je
3 njegov rukopis, nisam siguran. Ja sam njegov potpis viđao, a njegov rukopis
4 nisam često.

5 P: Da li se sećate da su i njegovi saradnici bili tamo?

6 O: Men' se... bili su neki ljudi sa njim. Vidim da je samo pisao moje ime
7 i prezime; ništa više.

8 P: Proći ćemo i kroz to. Ovde se kaže:

9 "Drinski korpus, komandant korpusa, načelnik Glavnog štaba, ministar
10 odbrane Subotić i general Gvero."

11 Da li se sećate da je general Živanović bio tamo?

12 O: Da, reko sam.

13 P: Sećate li se načelnika Glavnog štaba Milovanovića, zar ne?

14 O: Ja se njega sećem, a drugog nekog iz Glavnog štaba se ne sećam. Možda
15 grešim.

16 P: A ministra Subotića?

17 O: Ja tog čoveka nisam ranije poznao, u to vreme sigurno. Možda je bio,
18 al' tad lik nisam znao. Ne sećam se.

19 P: A onda vidimo ime generala Gvera. Sećate li se generala Gvera, da li
20 je on bio tamo?

21 O: Možda sam ga zamenio za generala Milovanovića. Ako ovde dopisao
22 predsednik ko je bio prisutan, onda je to verovarno tako. Ipak je to davno bilo.

23
24
25
26
27
28
29
30

1 P: Razumem. Kao što smo videli u ovom kratkom sažetku o konferenciji,
2 general Živanović se prvi javio za reč i kaže:

3 "Zadaci: 1. Vitinica, Sapna, Teočak; 2. Žitnica; 3. Žepa; 4. Srebrenica;
4 5. Goražde."

5 To dosta zvuči kao direktiva 4, zar ne? Cerska, Žepa, Srebrenica i
6 Goražde.

7 O: Pa, vidite, ovo su sve mesta koja pokriva Drinski korpus. I bilo je
8 logično da se tu ukaže na neka mesta odakle su najveće pretnje muslimanskih
9 snaga. Vitinica, Sapna, Teočak, to je severozapadno od Zvornika i tu su snage 2.
10 korpusa. Zatim su bile jake snage u Cerskoj i u Žepi i Srebrenici. I u Goraždu
11 je bila divizija. Da li je ovo general Živanović naveo kao jača uporišta i
12 opasnost po korpus, ili je rekao da su to mesta koja oslobodit se moraju, moguće
13 je i jedno i drugo.

14 P: Ako pođemo malo naniže, vidimo da drugi zapovednik brigade ponekad
15 nešto kaže, ponekad ne kaže ništa.

16 Dolazimo sada do Vas. To je na stranici 2 na engleskom. Kaže se: Kapetan
17 prve klase Pandurević; on drži Goražde. I očigledno je da je ovo tačno napisano,
18 ali ne kaže se ništa drugo. Jeste li se Vi javili za reč?

19 O: Pa, verovatno za 5 minuta nisam ništa reko što bi mogo predsednik
20 mogao smatrati važnim da upiše. Možda je utisak loš bio, pa ostalo prazno.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 P: Ali jeste govorili, ipak?

2 O: Da, ja sam verovatno nešto rekao u kojoj je fazi formiranje
3 Goraždanske brigade. Nisam imao šta drugo pričati. Jer su svi drugi komandanti
4 brigade iz Gornjeg Podrinja bili i svaki je iznosio situaciju u svojoj brigadi.

5 P: Sećate li se da li ste reagovali i odgovorili na bilo koji način na
6 govor generala Živanovića?

7 O: Ne znam u kom bi' smislu uopšte mogao da odgovaram nešto na njegov
8 govor. On je izneo uvodno izlaganje o stanju u korpusu. Nisam ništa, kol'ko se
9 sećam, šta sam mogao da mu kažem?

10 P: Da Vam postavim hipotetičko pitanje. Recimo da Karadžić ili Živanović
11 pre Vas daju u glavnim crtama koji su to zadaci Drinskog korpusa, i iz dokumenta
12 znamo da je reč o direktivi 4. Recimo da oni kažu da je cilj da se porazi
13 neprijatelj u tim oblastima i da se istera stanovništvo odatle. Šta bi se
14 dogodilo da ste Vi ustali i rekli: "Gospodo, ja ću poraziti neprijatelja, ako
15 treba tući ću se sa njim ceo dan, ali neću učestvovati u isterivanju
16 stanovništva ovako kako vi navodite."

17 Šta bi se desilo tada sa Vašom karijerom da ste tako nešto izjavili?

18 O: Pa, ja mislim da to bitno ne bi uticalo na moju karijeru. Nego bi
19 možda neko rekao: "Pa ti ne razumiješ situaciju." Ali s obzirom da sam ja u
20 Zvornik iz Višegrada putovao više od dva i po sata, i to preko Srbije, i da je
21 jedan-jedini put, i to nesiguran put, bio Zvornik - Caparde - Šekovići - Han
22 Pijesak - Sokolac, i da nisam poznao teren na tom prostoru Birča i Podrinja,

23

24

25

26

27

28

29

30

1 ali sam znao da je situacija kritična u vojničkom smislu. I ja stvarno ne znam
2 da je iko govorio o progonu stanovništva. Ali da je govorio o obezbeđenju putnih
3 komunikacija i odbrani Podrinja, sigurno jeste.

4 P: Da pređemo sad na dokument 3029 po spisku 65ter. To je dokument o kome
5 ste Vi govorili, verzija direktive 4 Drinskog korpusa; nosi datum 24. novembar,
6 dakle dan posle ovog savetovanja. Ova konkretna verzija je upućena Zvorničkoj
7 brigadi i kao što vidimo tu se navodi Glavni štab. Broj 02/31 iz novembra 1992.,
8 o čemu se svi slažemo da je direktiva 4. I onda se kaže pod broj 1:

9 "Glavnim snagama i sredstvima uz primenu aktivnih dejstava, nanositi
10 neprijatelju što veće gubitke, iznurivati ga, razbiti ga ili prisiliti na
11 predaju, a muslimansko stanovništvo prisilit da napusti prostor Cerske, Žepe,
12 Srebrenice i Goražda."

13 Dakle, vidimo odmah posle tog savetovanja, a znamo da je ovde reč o
14 generalu Živanoviću ili pukovniku Živanoviću, on dopunjava direktivu broj 4.
15 Direktiva 4 samo govori o poražavanju neprijatelja i isterivanju.

16 A on sada ima čitavu rečenicu koja se odnosi na muslimansko stanovništvo
17 koja kaže: "Prisiliti muslimansko stanovništvo da napusti." I ona poimenice
18 navodi mesta u oblasti Birača, Cerske i tako dalje, do preko Žepe, Srebrenice i
19 Goražda.

20 Ovo što je on napisao nije urađeno slučajno, zar ne?

21 O: Pa, verovatno nije slučajno piso, uopšt kad je piso. Al se je pozvao
22 na direktivu 4. I onda je napisao ovo što je napisao. I odredio je ciljeve
23 operacije. Ovi ciljevi trebaju da proisteknu iz ovoga zadatka koji je dao
24 napred.

25

26

27

28

29

30

1 I kako je formulisao zadatak, onda je prvi cilj trebao da bude progon
2 stanovništva sa tog prostora. Al' tog cilja nema uopšte u ovom dokumentu kol'ko
3 sam ja mogo pročitati.

4 P: Neću da se prepirem sa Vama oko toga šta se tu nalazi ili šta se ne
5 nalazi. Mi vidimo izjavu i možemo sami da pročitamo. I dalje ćemo proučavati
6 dokumente i videćemo šta se dešavalo na terenu, pa da vidimo da li može da se
7 dobije odgovor na to pitanje.

8 Da pređemo sada na dokument 30 po 65ter. To je dokument iz Glavnog štaba;
9 nosi datum 7. decembar 1992; naslov "Izmene i dopune direktive broj 4". Na
10 ličnost komandanta.

11 Ako pogledamo kraj dokumenta, on u suštini to šalje svim komandama
12 korpusa, uključujući i Drinski korpus.

13 Mislim da historijski gledano 7. decembar 1992. je period kada se desio
14 vrhunac napada muslimanske vojske u oblasti Birača, Srebrenice i naročito
15 Kravice - ja sam siguran da ćete se Vi složiti sa tim - i da je Vojska Republike
16 Srpske trpela žestoko taj napad. Dakle, u tom kontekstu, ako pročitamo sledeći
17 paragraf:

18 "Organizovano se vodi kampanja sa ciljem da se konfrontira civilna vlast
19 /prevod engleskog transkripta: "izazove sukob između vojnih i civilnih vlasti"/
20 u Republici Srpskoj. Uporedo s tim, snage UNPROFOR-a pokušavaju da izazovu
21 sukobe između Vojske Republike Srpske i srpskog naroda donoseći humanitarnu
22 pomoć muslimanskim naseljima preko srpskih teritorija i zahtevajući od armije
23 Republike Srpske da osigura taj prolaz kršeći sve potpisane dogovore i ugovore
24
25
26
27
28
29
30

1 o obavezi zaraćenih strana da osiguraju prolaz humanitarnih konvoja."

2 Ovde dalje se govori o nekim drugim stvarima. I potom sledi naređenje da:

3 "Svi ciljevi Vojske Republike Srpske moraju biti ostvareni odnosno
4 dostignuti do 13. decembra 1992. najkasnije." Zatim se tu daje malo podrobniji
5 opis.

6 I ako pređemo na sledeću stranicu na engleskom jeziku... to je stranica 3
7 na B/H/S-u, izvinjavam se.

8 "U tu svrhu ciljevi i zadaci iz direktive 4 od novembra 1992. će biti
9 ostvareni do tog datuma."

10 Potom se kaže: "Bez obzira na faze koje su utvrđene prethodno direktivom
11 4, komande korpusa moraju izvršavati sledeće zadatke u svojim sopstvenim zonama
12 odgovornosti do 13. decembra 1992., držati linije dostignute do sada. Pod broj
13 2: osloboditi /u engleskom transkriptu: "Orašje"/, Trnovo, Konjević Polje,
14 Cerska i Teočak."

15 Dakle, da li se Vi slažete sa mnom da je direktiva 4 itekako živela i
16 zaživela 7. decembra i da su korpusi dobili rokove u okviru kojih moraju da
17 ostvare te zadatke koji su predviđeni direktivom 4?

18 O: Pa, direktiva 4 nije zaživela tako lako. Ona je napisana dva... 19.
19 novembra, a tek nešto konkretno po direktivi 4 je rađeno negde krajem januara i
20 početkom februara.

21 Ovo je, po mom sudu, bilo pred neke pregovore ili eventualno se očekivao
22 kraj rata. Pa onda svaka zaraćena strana želi da zauzme što bolje pozicije prije
23 otpočinjanja pregovora. I ovde komandant Glavnog štaba naređuje korpusima

24
25
26
27
28
29
30

1 šta da urade do 13. decembra, što je bilo nemoguće, praktično, i kaže
2 "osloboditi mesta". Nije reko "proterati stanovništvo". Rat je dinamična pojava
3 i smisao postojanja vojske jeste da se bori i da zauzima i drži neke teritorije.

4 P: Moje pitanje je bilo sljedeće: na temelju ovog dokumenta u kojem se
5 govori Drinskom korpusu da se drži direktive 4 i ostvari te ciljeve, da se na
6 temelju toga može zaključiti da je direktiva 4 nešto što je itekako živo, na
7 snazi i aktivno?

8 O: Da. Direktiva je sama po sebi dokumenat koji tretira duži vremenski
9 period u kome izvršiti neke zadatke. A neki zadaci iz ove direktive nikada nisu
10 izvršeni, a neki delimično, a neki u potpunosti.

11 P: U redu. Datum je 7. decembra, da pređemo sad na sljedeći dokument
12 65ter broj 4279, a riječ je o dokumentu od 8. decembra, dakle sljedećeg dana.
13 Dokument je uputio Drinski korpus. Upućen je Biračkoj, Zvorničkoj i Miličkoj
14 brigadi. To možemo vidjeti na kraju.

15 Dakle, ovo je otprilike - šta? Sedam dana prije nego što Vi stižete u
16 Zvornik, zar ne?

17 O: Deset dana.

18 P: Tu možemo vidjeti na vrhu: "Odluka za oslobađanje Pobuđa, Konjević
19 Polja i Cerske." Kako je viđeno i u prethodnom dokumentu, govorilo se o
20 oslobađanju Konjević Polja i Cerske. Dakle, na temelju datuma i teme i
21 zaglavlja, mogli bismo zaključiti da je ovaj dokument koji je upućen brigadama
22 je posljedica onog naređenja Glavnog štaba od 7. jula koje smo maloprije
23 vidjeli.

24 O: Od 7. decembra. Da, tačno, u pravu ste. Logika vojnička tako kaže i
25
26
27
28
29
30

1 ovi dokumenti tako kažu. Tu ste u pravu.

2 P: Kada pogledamo 3. stranicu u verziji na B/H/S-u i isto tako 3. u
3 verziji na engleskom, vidimo da ima i jedan posao za Zvorničku brigadu ovdje. To
4 je u onom pod B, pomoćne snage.

5 Da li se slažete sa mnom... dakle, da li se slažete sa mnom da je ovaj
6 dokument zasnovan na onom dokumentu od 7. decembra koji smo prethodno vidjeli?

7 O: Da. Ali da Vam kažem i ovo, na osnovu čega su zasnovani svi ovi
8 dokumenti prethodni. Svi su ono zasnovani na osnovu nekih odluka i namera Armije
9 Bosne i Hercegovine. Ovo su dve strane u sukobu. Ovo nije... nije vučenje
10 jednostranih poteza, nego sukobljavanje, vođenje rata.

11 P: Slažem se s Vama. To je istina. Ovi dokumenti su zasnovani na izvornim
12 namjerama vrhovnog komandanta Radovana Karadžića i njegovog komandanta Glavnog
13 štaba, Ratka Mladića koji su to naveli u direktivi, zar ne?

14 O: Da, ali zašto su to oni naveli tako?

15 P: Na to pitanje Vam ja ne mogu odgovoriti.

16 Da pogledamo sada dokument 4225 sa 65ter spiska. Približavamo se Vašem
17 dolasku. Riječ je o dokumentu Drinskog korpusa upućenom Zvorničkoj brigadi i 5.
18 podrinjskoj lakopješadijskoj brigadi.

19 Naslov je "Preduzimanje mjera za obranu od vojne intervencije stranih
20 zemalja protiv Republike Srpske".

21 Osim... a čini se da je ovi general Živanović, dakle osim nekoliko
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 pogrdnih komentara o Muslimanima i njihove bolesne mašte, on se uskoro počinje
2 baviti srži ovog naređenja. To je 2. strana na engleskom, 2. na B/H/S-u:

3 "Kako bi se smanjio potencijalni napad agresora na naše snage, i da bi se
4 smanjila moć agresora i muslimansko-hrvatskih snaga, naređujem..."

5 Prvo je: "Obaviti energične radnje da se što prije izvrše svi zadaci iz
6 naređenja strogo poverljivog broj 2-126 od 24.11.1922. godine", to je zapravo
7 broj direktive broj 4, "i Odluka za oslobađanje Pobuđa, Konjević Polja i Cerske,
8 strogo povjerljiv broj 2-198 od 8. decembra 1992."

9 Jeste li dobili ovo naređenje, gospodine?

10 O: Pa, u brigadu je stiglo. Ali verovatno da ga ja posle nisam video, ali
11 sam znao koji je zadatak bio Zvorničke brigade. Vidite, ovo je peto naređenje,
12 otprilike, posle direktive 4 kojim se zahteva da se nešto uradi od tih zadataka,
13 pa se navode mesta koja treba da se oslobode. Ovo je jedna šahovska tabla na
14 kojoj i muslimanske snage vuku poteze. Oni su imali zadatak da izbiju na Drinu
15 što pre i oslobode sve gradove u Podrinju.

16 A mi imamo kontrazadatak da se odbranimo od toga i da oslobodimo druge
17 prostore. Ali još niko ništa nije učinio.

18 P: Jednostavna stvar koju sam htio naglasiti ovdje je da vidimo da se tu
19 citira direktiva broj 4. Drugim riječima, direktiva 4 je još uvijek na snazi,
20 još uvijek se citira 11. decembra 1992. Je li tako?

21 O: Slažem se. A to je i pokazuje i drugu stvar: kol'ko je Vojska
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Republike Srpske neorganizovana da to uradi.

2 P: Ali nije bila toliko dezorganizirana da biste pronašli šta je bila
3 direktiva 4 kako biste mogli shvatiti ovo naređenje jer ste dobili naređenje. Ne
4 spominje se direktiva 4. Mogli ste ili ste trebali samo pogledati direktivu 4.
5 Je li tako?

6 O: Direktivu 4 nisam mogao pogledati. Ali ovo sve što je sa nivoa korpusa
7 dolazi i na... i sa nivoa brigade sam pogledao i znao. A da l' sam mogo to
8 realizovati, to je druga stvar. Ovo više liči na neke ratne igre. Mogli su
9 koješta da naredi, ali to nije u tom trenutku bilo moguće uraditi.

10 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da sada pođemo na pauzu, gospodine
11 McCloskey?

12 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] To bi bilo izvrsno.

13 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] 25 minuta.

14 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.

15 ... Početak pauze u 12.12h

16 ... Sjednica nastavljena u 12.40h

17 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.

18 Izvolite sjesti.

19 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Da za zapisnik kažem da je priključio
20 nam se gospodin Ostojić.

21 Možete nastaviti, gospodine McCloskey.

22 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Zahvaljujem.

23 Samo da razjasnimo za zapisnik, 65ter 4225, 11. decembra 1922., dokument
24 Drinskog korpusa od tog datuma u kojem se na 2. stranici spominje strogo
25 poverljiv broj 2-126. Mislim da sam rekao da se tu radilo o direktivi 4, a
26 zapravo se radilo o verziji Drinskog korpusa direktive 4. Evo, samo da to
27 razjasnim.

28 Zamoliću da sada pogledamo dokument 4226 sa 65ter spiska.

29 P: Generale, ušli smo u onaj period kada ste Vi nedvojbeno bili
30

1 u Zvorničkoj brigadi. Ovo je dokument upućen Zvorničkoj brigadi, a šalje ga
2 komanda Drinskog korpusa. Možete vidjeti da je Zvornička brigada jedna od prvih
3 koje su navedene - tu su i neke druge brigade - kao oni kojima se dostavlja.

4 Samo da provjerim da ovo pukovnik Živanović piše. Pod 1 stoji:

5 "Zbog nepovoljnog odnosa snaga, jedinice korpusa nisu izvršile sve
6 zadatke iz odluke za dalja dejstva, strogo poverljivi broj 2-126 od 23.11.1992.
7 godine, što je neprijatelj iskoristio za protivofanzivu u istočnom i južnom
8 dijelu zone odgovornosti korpusa." E, sad, taj povjerljivi broj 2-126 23, to je
9 verzija Drinskog korpusa direktive 4, gdje vidimo one formulacije o kojima smo
10 već razgovarali.

11 Vi ste ovo trebali dobiti 1. februara. To je nakon što je Naser Orić
12 uradio svoje. Da li se sjećate da ste pročitali ovo?

13 O: Ja sam sigurno dobio ovo naređenje i verovatno sam ga i pročitao tad
14 kad sam... jer sam primao ovakve zadatke i znam za ovaj zadatak Zvorničke
15 brigade. Al' samo da jednu stvar kažem: Ne postoje varijante direktive 4.
16 Direktiva 4 je jedna, a iz nje proističu zadaci korpusa koje posle komandanti
17 korpusa razrađuju.

18 P: U redu. Onda neću više o tome govoriti kao o verziji direktive 4. Ali
19 u svakom slučaju znate na šta mislim?

20 O: Da, da, znam. Sad, ne znam šta mislite o generalu Živanoviću koji je
21 ovo potpisao.

22 P: Složit ćete se sa mnom da su formulacije u naređenju Drinskog korpusa
23 koje su odraz direktive 4 podjednako kriminalnog karaktera kao što je originalna

24

25

26

27

28

29

30

1 direktiva 4.

2 O: Nisu sva. Ne bih ja se složio u potpunosti s Vama.

3 P: Pa, mi smo to pregledali. Tu se još konkretnije govori istjerivanju
4 stanovništva. Sada ne govorimo o dokumentu pred nama... nego možemo se vratiti
5 na onaj za koji ste me prekorili maloprije. Ako želite, možemo to napraviti.

6 O: Imamo ovaj pred nama sad. I on je od strane Drinskog korpusa potpisan.

7 P: Da se vratimo na 3029 da bismo razjasnili ovo važno pitanje.

8 Dokument o kojem sam ja govorio je bila verzija direktive 4 koju je
9 sastavio Drinski korpus, što sam pogrešno rekao, a više to neću ponavljati. Ali
10 ono o čemu sam govorio je ovaj dokument koji je sada na ekranu od 24. novembra.
11 To se govori "prisiliti ih da se predaju", tu se govori o protivniku, "natjerati
12 lokalno muslimansko stanovništvo da napuste područje Cerske, Žepe, Srebrenice i
13 Goražda.

14 Ta formulacija koju vidimo na ekranu, tu ćete se složiti da je to jednako
15 zločinačkog karaktera kao i formulacije slične iz direktive 4. Je li tako?

16 O: Tu smo se složili već, gospodine McCloskey. Samo sam ja dopunio da ovi
17 ciljevi operacije nisu po sebi kriminalni.

18 P: U redu. Da se vratimo na onaj dokument koji smo maloprije počeli 4226
19 po 65ter. I tu ćemo vidjeti, kao što sam i rekao, da se citira ovaj prethodni
20 dokument, dokument Drinskog korpusa od 24. novembra. Taj ste dokument trebali
21 dobiti, kao što ste i rekli. Dakle, recite jeste li pogledali taj povjerljivi
22 strogo povjerljivi dokument 2-126 od 23. novembra kako biste mogli shvatiti o
23 čemu se govori u naređenju od 1. februara.

24

25

26

27

28

29

30

1 O: Ne sećam se ja da l' sam gledao taj dokumenat, ali znam da mi je
2 komanda korpusa dala zadatak da sa pravce severa, od Zvornika, preko šireg
3 prostora Kamenice potiskujem neprijatelja prema Glođanskom Brdu.

4 P: Generale, ovo sam Vas pitao zbog toga što smo se suglasili da su
5 komentari generala Živanovića nešto što je očigledno zločinačke prirode. Da ste
6 pogledali originalni dokument, pretpostavljam morali biste se toga sjećati. Ili
7 možda ne?

8 O: Pa, reko sam Vam ovo što sam rekao. Svejedno da l' sam ih vidio tad
9 ili vidim sad, ja sam iznio svoje kvalifikacije da su ti stavovi kriminalni. A
10 Vi ste mnogo ranije razgovarali s generalom Živanovićem nego ikada sa mnom. I on
11 bi bio sigurno bolji sagovornik za ovaj dokumenat od mene.

12 P: Da pogledamo drugo stranicu ovog dokumenta i to u obadvije verzije, to
13 je na drugoj stranici. Tu se govori o situaciji... u četvrtom paragrafu od vrha
14 se govori o tome da se civilno muslimansko stanovništvo evakuiše, vjerovatno iz
15 Kamenice, Cerske i Konjević Polja pravcem - i onda se navodi selo Glodi i cijeli
16 niz sela, te kaže da je prema izjavi jednog zarobljenika 30.01.1993. godine za
17 evakuaciju bilo spremno oko 2.000 civila. Zatim stoji:

18 "Prema prikupljenim podacima, moral neprijatelja je dosta poljuljan iz
19 sljedećih razloga: velikih gubitaka; gubljenja osvojene ili ranije kontrolisane
20 teritorije; nedostatka municije i hrane; nemogućnosti blagovremenog dotura

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 humanitarne pomoći; nemogućnosti normalnog života zbog stalnog dejstva naše
2 artiljerije, pogotovo u sadašnjim zimskim uslovima."

3 Da li se i Vi sjećate da je tako bilo?

4 O: Pa, da su se vodile borbe i da je... u pojedinim trenucima su oni
5 imali više uspeha, nekada više mi. Ja se tačno ovih formulacija ne mogu setiti,
6 iako sam ovaj dokumenat dobio u to vreme, sigurno sam pročitao i tad sam znao za
7 ovo.

8 P: Dalje se navodi - to je na dnu druge stranice u verziji na engleskom -
9 dakle stoji:

10 "Odlučio sam glavne snage grupisati za oslobađanje Cerske, Konjević
11 Polja, a pomoćne za oslobađanje Kamenice."

12 Zatim se navode zadaće konkretnih jedinica. Ne želim ulaziti u
13 pojedinosti u vezi s time, ali Vi ste dobili svoj konkretni zadatak. Čini ste da
14 ste imali dva ili tri tenka, bar se tako čini na temelju prvog stava. To je na
15 trećoj stranici u verziji na B/H/S-u; stav 4.1, treća stranica u verziji na
16 engleskom.

17 Jeste li imali i artiljeriju na raspolaganju?

18 O: Jesmo.

19 P: U redu. Pređimo na sljedeći dokument 4227 po 65ter. Riječ je o
20 dokumentu komande Drinskog korpusa upućenom Komandi Zvorničke brigade. Zamoliću
21 da pogledate... mislim da je to na prvoj stranici verzije na B/H/S-u. Dozvolite
22 da Vam dam to. U verziji na engleskom to je na trećoj stranici. Tu stoji:

23 "U skladu sa zadacima iz direktive broj 4 sa dopunama, Drinski korpus
24 glavnim snagama produžava sa izvođenjem borbenih dejstava u zoni TG Višegrad i
25 operacijama oslobađanja Srebrenice i Žepe..." Zatim dalje se govori o tome

26

27

28

29

30

1 konkretno negde prema kraju dokumenta.

2 Nakratko se opet govori o Zvorničkoj brigadi. Iz ovog dokumenta vidimo da
3 je direktiva broj 4 i dalje, da tako kažemo, na snazi. Je li tako?

4 O: Jeste, slažem se. Ona je na snazi bila dugo vremena i po etapama su
5 izvršavani zadaci iz te direktive. Ali mi dozvolite i ovo da kažem. Formiranje
6 Drinskog korpusa bilo bi potpuno deplasirano da je general Živanović sedeo u
7 Vlasenici i ja u Zvorniku. Jedno bi se jutro probudili obojica, a Muslimani u
8 Zvorniku, odnosno Armija BiH, i u Vlasenici. Ovo je sasvim logično naređenje da
9 se vode borbe i da korpus radi ono zbog čega je formiran.

10 P: U redu. Da pređemo na sljedeći dokument 65ter, broj 5D01323. Riječ je
11 o jednom podužem dokumentu na koji ne želim potrošiti previše vremena. Datum je
12 15. septembar 1993., šalje ga Drinski korpus, Živanović. Naslov je "Realizacija
13 planiranih zadataka iz direktiva broj 4 i 5. Želim samo da Vas pitam da li se
14 slažete sa onim što se može naći u onom dijelu koji u verziji na B/H/S-u je na
15 devetoj stranici, a u engleskoj verziji na dvanaestoj stranici.

16 Koliko ja shvaćam, ovo je izvještaj koji slijedi nakon aktivnosti. U
17 paragrafu 16 stoji:

18 "Nakon pregrupisanja snaga, Zvornička lakopješađijska brigada, podržana
19 KAG-om..." A to je ova artiljerijska grupa, je li tako, KAG, ili je nešto drugo?

20 O: KAG je skraćunica za korpusno-artiljerijsku grupu.

21 P: "Izvršila je napad datim pravcima i oslobodila je rajon sela Kamenica,
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 Glodi, Raševu i Konjević Polje, i zatim produžila napad prema Kravici."

2 Je li to točno, otprilike?

3 O: Jeste, tačno u potpunosti.

4 P: U redu. Ova karta koja je iza Vas - nećemo sad ulaziti u detalje, ali
5 to je karta... sada ću i spomenuti koji je 65ter broj, samo malo... Mislim da
6 je... ta se karta zvala "Operacija proboj". Da li je riječ o području gdje su
7 se, ugrubo govoreći, odvijale ove operacije?

8 O: Manje-više to je to područje. Al' ste mogli pogledati tačku 2 u ovome
9 dokumentu - cilj i zadaci operacije i vreme koje je bilo dato da se operacija
10 izvede. Međutim, ona je trajala skoro dva i po meseca. I to govori o tome kakva
11 je to operacija bila. Operacija je onda kada učestvuje najmanje tri-četiri
12 brigade, a to je sedam-osam hiljada vojnika. Ovo je bio niz nepovezanih borbenih
13 dejstava. I to, ovaj prostor koji ste Vi na karti pokazali, manje-više odgovara
14 "Operaciji proboj".

15 P: Ova karta ima broj 4399.

16 U redu. Da pogledamo sada dokument o kojem ste kratko govorili tokom
17 glavnog ispitivanja. To je 7D1006. Riječ je o dokumentu od jedne stranice, ali
18 sam siguran da ćete ga sjetiti. To je onaj dokument gdje govorite o
19 zarobljeniku, kojeg ste zarobili, kojeg šaljete nazad sa porukom.

20 O: Da, sećam se.

21 P: Da, to je od 1. februara 1993. I da bismo to nekako stavili u
22 kontekst, molio bih da pogledamo dokument koji mu je prethodio, od 31. januara
23 1993; to je broj 4229 po spisku 65ter. Njega šalje Komanda Zvorničke brigade i
24 možete gledati istovremeno oba dokumenta.

25 Ovo je redovan borbeni izveštaj sa Vašim imenom, i pod 1 se kaže:

26

27

28

29

30

1 "Neprijatelj nije izveo nikakve znatne operacija osim povremenog
2 oglašavanja po pojedinim linijama fronta, ali su tokom noći primećeni veliki
3 pokreti u pravcu Crnog vrha preko Tisove kose i Pandurice gde je tokom noći
4 izvukla jedna kolona od oko 200 žena i dece, odnosno, izvukla se tokom noći,
5 zalutala i smrzla se."

6 Onda na stranici 2 na engleskom se kaže:

7 "U vezi sa situacijom na teritoriji Radio Zvornik je objavio proglas
8 muslimanskom narodu, ženama i deci iz Cerske, iz Kamenice u kojem se kaže da
9 mogu da napuste teritoriju bez ikakvih smetnji. Komanda brigade će obezbediti
10 jedan koridor za kretanje i sve će mere biti preduzete u tom smislu. Koridor će
11 biti otvoren 2. februara 1993. od 7.00 sati ujutro do 17.00 časova."

12 Potom se kaže da žene, deca i starci koji prelaze od sektora Kamenice
13 preko Snagova i Crnog vrha prema Pandurici mogu očekivati da nastave svoj put.

14 Je li to to što se desilo? Vi ste stupili u kontakt s radio stanicom i
15 taj proglas je objavljen Muslimanima da bi se olakšalo njihovo kretanje kroz taj
16 prostor, ali je došlo do toga da su se neki smrzli i umrli od hladnoće u celom
17 tom procesu.

18 O: Vidite, izveštaj od 31.01. i pominju se ovi koji su zalutali i smrzli
19 se. Znači, nisu zalutali i smrzli se u toku procesa posle proglasa. Upravo je
20 proglas usledio posle ovoga saznanja.

21
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 I da Vam i ovo kažem - prostor između Memića i Baljkovice sve do aprila
2 1993. nije bio posednut snagama Vojske Republike Srpske. To je bio prostor gde
3 je vršena stalna infiltracija snaga 2. korpusa na prostor Kamenice i Konjević
4 Polja, kao i kretanje stanovništva sa područja Kamenice, Konjević Polja i Cerske
5 prema Tuzli. Vrlo često su Muslimani organizovali sami pokret tog stanovništva
6 uz oružanu pratnju. I kada smo dobili ove precizne podatke o ovim događajima, ja
7 sam smatrao normalnim i ljudskim da se tim ljudima omogući da bez ikakvih
8 prepreka i lutanja mogu izaći van zone borbenih dejstava. I zbog toga je ovo i
9 rađeno.

10 P: A ko je doneo odluku o otvaranju tog koridora?

11 O: Da li sam ja prethodno u vezi tog mog predloga razgovarao s komandom
12 korpusa, pa onda je došlo do ovoga ili sam prvo ovo odlučio, pa izvestio korpus
13 - sad to se stvarno ne sećam.

14 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Molim Vas, zaustavite se za trenutak jer...

15 PREVODITELJICA: Prevodioci se izvinjavaju.

16 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Molimo Vas da ponovite od početka.

17 Hvala.

18 SVJEDOK: Ja se ne sećam precizno da li sam u ovom predlogu za otvaranje
19 koridora izvestio komandu korpusa, pa uz njihovu suglasnost to sve urađeno, ili
20 je ovo prvo urađeno, pa onda je izvešten korpus. Ako imate izveštaj korpusa,
21 možda se nešto u njemu i pominje. Tako da nisam siguran koji je bio redosled
22 poteza.

23 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

24 P: Koliko je ja sećam iz Vašeg direktnog svedočenja, Vi ste izjavili da
25
26
27
28
29
30

1 ste to Vi uradili.

2 O: Pa, verovatno. Ako sam izjavio, onda je tako.

3 P: Da pogledamo sad dokument 4232 po spisku 65ter. Vidim da su ovde neki
4 delovi markirani; to smo mi uradili.

5 Reč je o dokumentu Drinskog korpusa od 1. februara. Pa ako pogledamo
6 stranicu 1 na engleskom, u stavu 3 sada se Muslimani nazivaju ustaškim vođama
7 koji smatraju da njihovo stanovništvo treba da se iseli iz područja Cerske,
8 Srebrenice i pre svega da budu njihovi taoci. "Odlučio sam da dopustim
9 stanovnicima da se pokrenu 2. februara 1993. i upozoriću ih preko medija da će
10 koridor biti zatvoren 2. februara 1993. u 5.00 sati, te će biti moguće da se
11 napusti teritorija za sve, bez izuzetka, samo uz moje odobrenje."

12 Dakle, je li kontrolu imao Živanović ili ste kontrolu imali Vi?

13 O: Pa vidite, moj izveštaj je otišao generalu Živanoviću i on je skoro
14 doslovce prepisao to što stoji u mom izveštaju, gde u mom izveštaju piše da sam
15 ja odlučio da se uputi ovaj zarobljenik u Kamenicu i da prenese informaciju o
16 otvaranju koridora. A Živanović je ovo stavio u svoj izveštaj i stavio u prvom
17 licu kao da je to već on odlučio pre nego što je dobio moj izveštaj.

18 P: U redu. Da pogledamo sada dokument 4233 po spisku 65ter. Čini se da je
19 datum 31. januar, mada u engleskom malo čudno su ovi datumi napisani. To je Vaš
20 dokument...

21 O: Da.

22

23

24

25

26

27

28

29

30

1 P: ... upućen Komandi Drinskog korpusa? Izveštaj o vanrednom događaju:

2 "30. januara 1993. oko 24.00 časa iz pravca Udrča preko Glodi i drugih
3 nekih mesta, i Crnog vrha u pravcu Kalesije i Tuzle, na našu zasedu u rejonu
4 Crnog vrha naišla je mešovita kolona sastavljena od žena i dece i /?naoružanih/
5 muškaraca. Kolona je bila jačine od...

6 PREVODITELJICA: Napomena prevodioca: Nemoguće je čitati iz originala, pa
7 ćemo prevoditi.

8 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

9 P: "... Oni su se razbežali i nestali iz sektora. Sve naše jedinice su
10 bile pune borbene gotovosti i niko nije poginuo niti bio ranjen."

11 Dakle, o kakvoj vrsti oružja govorimo, iz kojeg ste Vi pucali na te žene
12 i na tu decu, i na te vojnike? Je li bilo to iz artiljerijskog oružja ili iz
13 pešadijskog naoružanja?

14 O: Pa vidite, malopre sam rekao koji je to koridor bio kuda su prolazili
15 i naoružani i civili. Ovde se radi, očito, o mešovitoj koloni gde su naoružani
16 štitili kolonu civila koja je išla sa njima. Ljudi koji su postavljali zasede
17 verovatno nisu jasno mogli znati da li su svi naoružani ili nisu. Otvorili su
18 vatru. Ja mogu da kažem da su otvorili vatru po naoružanim ili po civilima. Ali
19 u svakom slučaju, zaseda se ne može postaviti sa artiljerijskim oruđima.

20 I ja sam ovo smatrao valjanim događajem, izvestio komandu korpusa i onda
21 sledeći dan je usledio predlog za otvaranje koridora.

22 P: Dakle, generale, Vi hoćete da kažete da su vojnici koji su postavili
23 tu zasedu, da su oni najodgovorniji za otvaranje vatre na žene i na decu?

24 O: Pa, Vi govorite o otvaranju vatre na žene i na decu. Ovde se kaže da
25 je otvorena vatra na kolonu. Ako doslovce tumačimo propise o primeni

26

27

28

29

30

1 međunarodnog ratnog prava u Oružanim snagama SFRJ, i da stoji da pod vojnim
2 ciljem se podrazumeva i kolona u kojoj se nalaze i civili i vojno naoružani,
3 onda možemo smatrati da niko nije odgovoran što je vatra otvorena.

4 P: Dakle, po Vašem mišljenju, ako imate grupu od 100 ljudi, među njima
5 nekoliko naoružanih muškaraca, nema nikakvih problema da pucate po njima, čak i
6 ako se tu nalaze žene i deca? Deca, generale?

7 O: Gospodine McCloskey, treba čitati dokumenat od početka do kraja. Ne
8 kaže se "nekoliko naoružanih među decom i ženama", nego se pominju "deca, žene i
9 naoružani". A sigurno nisu na čelu kolone išla žene i deca, nego su išli
10 naoružani. I žene i deca nikad nisu cilj dejstva mojih bili.

11 P: Da li je ta zaseda koja je postavljena za te žene, decu i vojnike, da
12 li je ona podigla moral Vaših jedinica?

13 O: Zaseda nije postavljena ženi /sic/ i deci. Zasede su postavljane da bi
14 se sprečio prodor, ubacivanje snaga sa pravca Tuzle i izvlačenje snaga sa pravca
15 Cerske. Ovaj dan je naišla ta mešovita kolona. I to nije bilo postavljeno radi
16 podizanja morala, jer taj deo puta gde su te zasede organizovane bio je često
17 predmet zaseda muslimanskih snaga. Veliki broj civilnih vozila i civila je
18 stradao na tom delu Crnog vrha. Iz tog razloga su postavljane zasede sa naše
19 strane. Vi i sad možete videti na asfaltu oštećenja od tih zaseda, uništenih
20 vozila i tako dalje.

21 P: General, moje pitanje je bilo sledeće: da li je ovaj napad na žene,
22 decu i vojnike, onako kako je to ovde opisano, uticao na poboljšanja morala u
23 Vašoj jedinici?

24 O: Ne, nije. Ovi civili su mogli biti kolateralna šteta - to je moderni
25
26
27
28
29
30

1 izraz koji je upotrebljen znamo kad - a ne namerna meta dejstva naših snaga. I
2 mogo je samo oslabiti borbeni moral.

3 P: Dakle, znali ste da ima neke kolateralne štete. Koliko? Koliko ljudi?
4 Koliko dece?

5 O: Pa, nisam rekao da ima koliko i da li je uopšte bilo, nego ako se neko
6 nađe uz vojsku, u vojnoj koloni, ma i civil bio, on jeste vojna meta. A njegovo
7 stradanje je neko nazvao "kolateralna šteta". Nisam ja, ali znate ko je. Ja ne
8 znam da li je iko stradao tad od njih.

9 P: Rekli ste da je bilo kolateralne štete. Zato sam Vas tako i pitao. Vi
10 ste bili tamo na licu mesta.

11 O: Nisam ja bio na licu mesta. Možda je neko pogrešno preveo, gospodine
12 McCloskey. Ali ja sam mislio i rekao da se mogu smatrati kolateralnom štetom ako
13 se nađu u vojnoj koloni, iako su legitimni vojni cilj po propisima o primeni
14 međunarodnog ratnog prava u Oružanim snagama SFRJ.

15 P: Da pogledamo sada dokument 4234 po 65ter. Još jedan dokument koji nosi
16 datum 31. januar. Ja sam siguran da ste Vi taj dokument već videli. To je
17 redovni borbeni izveštaj pod Vašim imenom. I tu se kaže, pod 1:

18 "Neprijatelj se u toku noći povremeno oglašavao tokom prolaska kolone iz
19 Cerske kroz Udrč, Snagovo i Crni vrh. Tokom popodneva mešovita kolona sačinjena
20 od žena, dece i naoružanih muškaraca je ponovo viđena kako se kreće od Cerske
21 preko Udrča, Glodi, Redžića, Snagova i Crnog vrha prema Kalesiji i Tuzli."

22 Ako sada pogledamo stranu 2 na engleskom, paragraf 5, kaže se da je
23
24
25
26
27
28
29
30

1 situacija na teritoriji donekle povoljnija posle jučerašnjeg razbijanja
2 neprijateljskih grupa koje su pokušale da se povežu sa svojim snagama negde.
3 Dakle, tu se spominje zaseda koja je postavljena ženama, deci i vojnicima. Da li
4 je to pominjanje zasede ili je nešto drugo?

5 O: Vi verovatno razumete da je ovo nešto drugo. Pogledajte datum
6 izveštaja - 31.01. Govori se o koloni koja je primećena na pravcu koji je
7 naveden. Pa se dalje, 31.01. kaže o koloni koja je juče razbijena, ne ovoj
8 koloni koja je primećena, nego o grupi, neprijateljskoj grupi koja je pokušala
9 spajanje sa snagama iz Međeđe. Znači, radi se o vojnom cilju.

10 P: U redu. Da pogledamo dokument 4253 po 65ter. Nosi datum 02.02.1993.
11 Ovo je još jedan od Vaših izveštaja. I mene najviše zanima druga stranica na
12 engleskom, a prva stranica na B/H/S-u; to je broj 8.

13 "Obzirom da se iz rejona Kamenice izvukao veći deo civilnog stanovništva,
14 žena, dece i staraca, očekivati je da će oni koji su ostali, a vojno sposobni, a
15 uz to ekstremno orijentisani, nastaviti sa pojačanim dejstvima s namerom
16 spajanja Kamenice, Snagova, Kalesije."

17 Da li Vi mislite da ti vojno sposobni muškarci koji su ostali tamo su
18 imali ekstremističke stavove? Otkud to? Zato što su hteli da, prosto, štite
19 svoja sela?

20 O: Gospodine McCloskey, sve ovo što se do sada govori, ispada da sam ja
21 ekstremista bio i da se meni može pripisati ta...tako nešto. Ako sam tad u to
22 vreme znao šta se desilo sa Kravicom, šta se desilo sa 140 sela i zaseoka na
23
24
25
26
27
28
29
30

1 području opštine Srebrenica i Bratunac, ako smo znali za mnoge druge žrtve i
2 stradanja srpskog stanovništva, onda je takva reč sasvim primerena. A s obzirom
3 da je u ovom izveštaju od 2-og se govori da su prošli civili - a to verovatno na
4 osnovu onoga poziva koji smo im uputili i predloga koji smo im dali - i ne vidim
5 da je uopšte ova reč sporna. Nazvati nekoga ko je počinio takav gnusan zločin...

6 P: Neću se prepirati sa Vama, generale, ali mi svi znamo da ljudi ne vole
7 da budu tako grupisani, tako obeleženi, odnosno da je reč... mi ovde govorimo o
8 zločinima koje su počinili pojedinci. Ne možete sugerisati da su ti seljaci koji
9 su bili pripadnici 28. divizije, i koji su čuvali svoje domove i svoja sela i
10 svoje džamije, da su oni neka vrsta ekstremista samo zato što su hteli da čuvaju
11 svoje kuće i svoje džamije. Zar ne? Ili su oni, po Vašem mišljenju, Naser Orić?

12 O: Nisam dao odgovor, molim Vas, počeo sam bio... pa, samo je ono "No"
13 ušlo u zapisnik. Izvinjavam se.

14 Nisu, svakako, svi smatrani ekstremistima. Neki i jesu. Izašla i jedna
15 knjiga, negde prošle godine, koju je napisao jedan čovek koji je živeo u
16 Srebrenici u vreme Nasera Orića s kojim se sukobljavao sve to vreme. I rekao je
17 na jednom mestu: "Lakše je bilo preživiti napade četnika nego naše domaće
18 balijače", misleći na one koji su ekstremno terorisali i vlastiti narod. E, na
19 takve ljude smo mislili.

20 P: Koliko je onda tih strašnih balijaških terorista bilo u Srebrenici u
21 julu 1995., po Vašem mišljenju?

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 O: Pa, ne znam taj autor knjige, Ibran Mustafić, koji je napisao knjigu
2 pod naslovom *Planirani kaos*, verovatno zna.

3 P: Ta mržnja o kojoj ste govorili, generale, da li je to nešto što još
4 uvijek osjećate? Jer mi se čini da to čujem.

5 O: Ne, slabo čujete. Il' su Vam uši preosetljive.

6 P: Spominjanje upravo ove knjige u ovom kontekstu u suđenju, meni se to
7 čini kako biste na neki način Muslimane prikazali kao zločince. Ne znam zbog
8 čega to inače spominjete, jer ja govorim o seljacima koji su branili svoja sela
9 1993.

10 G. HAYNES: [simultani prevod] Molim da pokušamo zadržati jedan
11 profesionalni ton. Ovo su očito emotivne stvari za gospodina McCloskeyog.

12 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Ne, ne. Molim da svjedok odgovori na
13 pitanje.

14 SVJEDOK: Ja hoću upravo da napravim razliku između tih ekstremista i
15 običnih farmera koji su branili svoja sela. Ja na isti način to razumijem kao i
16 Vi.

17 G. McCLOSKEY: [simultani prevod]

18 P: U redu, generale. A sada da pogledamo dokument 4328 po 65ter. Riječ je
19 o presretnutom razgovoru, razgovoru između izvjesnog Živanovića i izvjesnog
20 Gaborovića. To je na drugoj stranici na B/H/S-u. Dat ću Vam ovo što je
21 isprintano. Mi smo pronašli jednog Gaborovića u 5. bataljonu veze. Da li možda
22 to razgovaraju general Živanović i taj Gaborović iz 5. bataljona veze ili ne
23 možete da kažete?

24 O: Pretpostavljam da je ovo razgovor između generala Živanovića i
25 gospodina Gaborovića koji je bio u 5. bataljonu veze.

26 P: Vidimo tu da se spominje kapetan Jevdović /u engleskom transkriptu:
27 "Jevdjevic"/ Kada pregledamo ovaj presretnuti razgovor, možemo vidjeti kako

28
29
30

1 nakon određenog razgovora Gaborović kaže: "Dolina ispod Mandića, dole do
2 Rogošije, taj su prostor iskoristili, ubili čoveka, ranili mu ženu i onda
3 oduzeli stoku. Policija bi to trebala da proveri. Razgovarao sam sa kapetanom
4 Jevdovićem. Moguće je da su nastavili prema Kladnju, povlače se i tu stoku
5 koriste za razminiravanje, kao i za hranu."

6 Živanović kaže: "Stignite ih i jebite im mater sad."

7 Ovaj kaže: "Jasno."

8 Živanović onda kaže: "Držite čvrsto frontove. Gore li turske kuće?"

9 A ovaj odgovara: "Gore, gore."

10 Živanović kaže: "To! To! Što više."

11 Jesu li snage Drinskog korpusa palile muslimanske kuće u razdoblju oko 8.
12 februara 1993?

13 O: U ovom razgovoru je reč o nekoj muslimanskoj grupi koja je uhvaćena i
14 izvršila neku diverziju. I ovaj izveštava Živanovića o tome. On ga pita da li
15 gore kuće, turske kuće. Ovaj kaže: "Gore, gore." Verovatno je neko zapalio neke
16 kuće.

17 Ja znam da je na pravcu Kamenica - Glođansko Brdo kuće nisu paljene, i
18 kroz Konjević Polje kad su prošle jedinice Zvorničke brigade, kuće nisu paljene.

19 P: Dakle, Vi ne znate ništa o ovome o čemu razgovaraju Živanović i
20 Gaborović?

21 O: Pa vidim samo da govore o onom o čemu govore i da pominju određene
22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 kuće koje gore.

2 P: Da pogledamo sada dokument 4235 po 65ter spisku. Dokument je od 13.
3 februara; radi se o izvještaju Vaše brigade u Vaše ime.

4 Upućen je Komandi Drinskog korpusa.

5 Pod jedan: "Osim uobičajenih oglašavanja vatrom u široj liniji fronta, u
6 rejonu Nezuka primijećene su dvije grupe civila i vojske na koje je dejstvovala
7 artiljerijska vatra."

8 O: Da, vidim.

9 P: Jeste li na civile, dakle, otvarali /?vatra/ artiljerijom kao što je
10 ovdje navedeno?

11 O: Ovde se moglo raditi o sledećem - da su na prednjem kraju na
12 utvrđivanju linije odbrane radili civili, ili neko u civilu, i vojska, i da je
13 otvorena vatra. Da li na sve njih, da li samo na civile, da li samo na vojnike -
14 možemo nagađati.

15 P: Ne moramo ovdje nagađati. Ovdje stoji da je dejstvovala vatra na dvije
16 grupe civila i vojske. Dakle, oni su primijećeni i na njih je otvorena vatra
17 artiljerijskim oružjem.

18 O: Da.

19 P: O artiljeriji s promjerom koliko milimetara se pucalo /?radilo/ u
20 takvom kontekstu? Kakva bi se koristila?

21 O: Pa, ne znam. Bilo je različitih kalibara artiljerije. Da li su
22 minobacači 82, 120, ZIS 76, haubica 105 ili 122 - stvarno ne znam.

23 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Molim Vas, gospodine, samo da malo
24 usporite. Prevodioci Vas ne uspijevaju sustići. I molim Vas da ponovite ovo što
25 ste sad rekli.

26 SVJEDOK: Znam, časni Sude, već 18. dan. Da je dobitnik Oscara ovde, već

27

28

29

30

1 bi svima dojadio.

2 Ja ću pokušati sporije da govorim. Imali smo različite vrste
3 artiljerijskih oruđa, i 82, i 120, i 76 mm, i 105 mm, 122 i tako dalje.

4 P: Da li preuzimate odgovornost i za dejstvovanje artiljerije koja je
5 navedena u ovom izvještaju?

6 O: Da.

7 P: Pogledajmo sada dokument 4254 po 65ter spisku. Još jedan izvještaj od
8 Vas, generale, 15. februara 1993., tačka 3, u Vaše ime, i tu stoji:

9 "Uspesi na južnom delu fronta služe kao moralni stimulans za dalja
10 borbena dejstva da se neprijatelj protera sa srpskih vekovnih ognjišta."

11 O: Da, vidim to.

12 P: Dakle, Muslimani su živjeli na tim "vekovnim srpskim ognjištima"?

13 O: Pa, na ovom prostoru koji je na karti ovoj prikazan, veliki je broj
14 srpskih sela koji /sic/ su u to vreme Srbi proterani bili. I oni su vekovima tu
15 živeli.

16 P: Govorite o Muslimanima iz muslimanskih sela?

17 O: Ovde se govori da su proterani sa srpskih vekovnih ognjišta. To su
18 bila izmešana ognjišta, i muslimanska i srpska.

19 P: Pokazat ću Vam jedan dokument, 65ter, broj 1499. To je nešto što smo
20 pronašli u zbirci Drinskog korpusa. Uputio je to general Krstić. Radi se o karti
21 na kojoj se vide enklave Srebrenica i Žepa. Oprostite, znate da nam treba dosta
22 vremena da se karte pokažu na ekranu.

23

24

25

26

27

28

29

30

1 Iznad enklava imamo simbol ocila, četiri slova "s". Pored Srebrenice
2 imamo datum i tekst:

3 "Srebrenica je bila srpska i sada je srpska."

4 Možete li nam pročitati šta piše u vezi sa Žepom.

5 O: "I Žepa je srpska, 27.07.1993., general-major Radislav Krstić."

6 P: A Srebrenica? Uz Srebrenicu piše 12.07.1995. Kako to da general Krstić
7 smatra da je Srebrenica bila srpska i ostala srpska? Da li Vam je poznat taj
8 koncept drevnih, stoljećima starih srpskih domova?

9 O: Pa ja znam da Vi ne volite istoriju, ali su ljudi u Bosni opterećeni
10 istorijom. Ja ću s... vrlo kratko da kažem kad je u pitanju Srebrenica. Ona je
11 dobila ime Srebrenica po rudnicima srebra. I prvi srpski novac koji je kovao,
12 srpski kralj Milutin je kovao u Srebrenici. I dubrovački trgovci su trgovali sa
13 njim upravo sa tim novcem i u Srebrenici. Da li je Krstić mislio na to ili na
14 nešto drugo, ja ne znam. Ali to je bio 13. vek. I sve do prodora Osmanlija na
15 Balkan, Bosna je bila hrišćanska. A ovaj znak koji je ovde ucrtan, Vi ste ga
16 ranije okarakterisali kao srpski nacionalistički znak.

17 Na grbu Srbije, iz moderne srpske države, iz 1835. godine stoji grb sa
18 dvoglavim orlom koji je uzet još iz perioda raspad... podele Rimskog carstva na
19 istočno i zapadno, a ova četiri slova "s" iz dravne...drevne srpske prošlosti. I
20 to je zvanični grb bio i u doba komunizma; ova četiri "s" su bila i za vreme
21 Tita, i ovaj krst.

22 A šta je Krstić hteo da pokaže s ovim ovde što je napisao, ne znam. Znam
23 da je Srebrenica i Žepa u Republici Srpskoj i Bosni i Hercegovini i da i žive

24

25

26

27

28

29

30

1 Muslimani i danas.

2 P: Čuo sam verziju prema kojoj su svi u Bosni Srbi, da su i Muslimani
3 Srbi koji su jednostavno bili kukavice koji su prešli na islam, i da se ovdje
4 govori o tome. Jesam li u tome pogrešio?

5 O: Pa, delimično istine postoji i u tome. To je period islamizacije,
6 nasilnog pokr... prevođenja hrišćana u islam. Ja sam govorio da je jedan brat
7 prešao u islam, drugi ostao u hrišćanstvu. I sve do Ustava SFRJ 1963. godine,
8 Muslimani su se izjašnjavali kao Srbi islamske veroispovesti ili kao Hrvati
9 islamske veroispovesti. Tek od... Ustavom od 1963. godine oni se izjašnjavaju
10 kao Muslimani u etničkom smislu. To je njihova slobodna volja i to niko ne može
11 uticati na to. A danas se izjašnjavaju kao Bošnjaci.

12 P: Vi u svom izvještaju ste govorili o protjerivanju neprijatelja sa
13 "vjekovnih srpskih ognjišta", u kontekstu gdje naređenje Vaših nadređenih navodi
14 da se lokalno muslimansko stanovništvo treba prisiliti da ode. Šta ste mislili
15 kada ste rekli "protjerati neprijatelja iz njihovih domova" srpskih ognjišta?

16 O: Ma, ovaj koji je napisao taj izveštaj u moje ime, šta je mislio ne
17 znam. Da li je to organ za moral njemu reko da sam popratni dežurni napiso, a
18 pošto je to napiso u moje ime, odgovara meni zato što je napiso, a ja odgovaram
19 drugima - tako da ja nisam o tome ništa mislio.

20 I da sam ja pisao taj izveštaj, možda bi' drugačije napiso; ne bi'
21 sigurno tako.

22 P: Ne tvrdite valjda da general Gvero, Serović /u engleskom transkriptu:
23 "Saravić"/, Nenad Simić su došli u Vašu brigadu i onda da je to bila nekakva
24 zavjera, da su onda oni slali ovakve poruke, a da Vi, kao komandant, niste imali
25 nikakve odgovornosti? Jer meni to zvuči previše dobro poznato.

26

27

28

29

30

1 O: Ma, nisam to rekao uopšte. Rekao sam: organ za moral je odgovoran
2 meni, kao svi drugi pomoćnici, a ja sam odgovoran pretpostavljenim i za ono što
3 onî radio i za ono što ja radim. Tome ja ovde ne insinuiram ništa da je neko
4 drugi odgovoran sad za to - nego ja.

5 P: Pogledajmo sada dokument 4326 po 65ter, 2. mart 1993., također Vaš
6 izvještaj korpusu.

7 Pod 1 stoji:

8 "U toku noći i prepodneva, neprijatelj nije ispoljavao jača dejstva osim
9 povremenog prekida tišine na pojedinim delovima fronta. U vremenu od oko 8.30
10 časova primećene su kod Udrča i Raševa, a prema Konjević Polju, kolone civila i
11 vojnika sa tovarnim grlima. Na kolone je dejstvovano svim raspoloživim
12 sredstvima."

13 Ta kolona civila i vojnika sa tovarnim grlima, kada tu kažete "svim
14 raspoloživim sredstvima", sigurno mislite i na artiljeriju.

15 O: Pa, ovako, već krajem februara i početkom marta i u martu, skoro
16 sav... ceo mesec, veliki broj naoružanih i u civilu, kao vojnika pokušavalo se
17 probiti u pravcu Tuzle. I tu nije više postojala razlika između onoga ko je u
18 uniformi i onoga ko je u civilu. I ova kolona je mogla biti primećena sa
19 odstojanja oko 2 kilometra, jer ti je između kanjon reke Drinjače. I to je mogo
20 da primeti bataljon koji je bio u Drinjači.

21 I oni su od raspoloživog oružja imali pešadijsko naoružanje i imali su
22 minobacač 60 i 82 mm. Da li su iz minobacača dejstvovali po njima ili nisu, ne

23
24
25
26
27
28
29
30

1 znam. Ali mešovita kolona ovakvog sastava, ponavljam, po propisima o
2 međunarodnom ratnom pravu je legitiman vojni cilj.

3 P: Da se radilo o vojnicima obučenim kao civili, tada biste bili u pravu.
4 Ali ovdje to ne stoji. Ovdje se govori o civilima i vojnicima. Želite li to
5 izmijeniti da se tu radilo, zapravo, o vojnicima obučenim kao civili?

6 O: Pa, moguća je i ta varijanta - vojno sposobni. Ako pogine ovaj vojnik
7 koji ima pušku, uzeće ovaj pušku i nastaviti borbu dalje.

8 A možemo pogledati i propise o međunarodnom ratnom pravu gde piše šta je
9 to vojni cilj, pojašnjeno sve, uključujući i ovo o čemu ja pričam.

10 P: Samo još jedan dokument: 65ter, 4258, 2. mart 1993. Isti taj dan,
11 dakle.

12 Možete ga zadržati ako je od koristi. U svakom slučaju, radi se o
13 Drinskom korpusu koji podnosi izvještaj Glavnom štabu. Tu vidimo, to je na prvoj
14 stranici u obadvije verzije, da se u osnovi ponavlja ono što ste Vi izvijestili.

15 "Otprilike u 8.30h, u zoni odgovornosti Zvorničke brigade, kolona vojnika
16 sa tovarnim grlima je primećena koja se kretala od Udrča, sela Raševa prema selu
17 Konjević Polju. Po koloni je otvorena vatra." Dakle, u korpusu je netko malo
18 uredio tekst.

19 O: Jeste, tako stoji ovde. A u to vreme kad se išlo s tovarnim grlima,
20 išlo se po naoružanje i opremu iz pravca Tuzle i Kalesije, i donosilo se na
21 područje Cerske.

22
23
24
25
26
27
28
29
30

1 G. McCLOSKEY: [simultani prevod] Mislim da bi bilo najbolje da sada
2 prekinemo s radom, generale. Vrijeme je.

3 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Izvolite, gospodine Bourgon.

4 G. BOURGON: [simultani prevod] Samo jedan komentar. Čekao sam do kraja
5 dana to kažem, na temelju pitanja koja je Tužilaštvo postavilo ovome svjedoku
6 pokazujući mu dokumente i tražeći odgovore na pitanja o tome da li je otvorena
7 vatra na civile.

8 Ono što nedostaje u svim tim pitanjima, gospodine predsjedavajući, je da
9 Tužilaštvo tvrdi kako su ovi dokumenti dokazi zločina. Da li on ima bilo kakve
10 dokaze da se ovdje radi stvarno o krivičnim... kaznenim postupcima? A ako nema
11 takvih dokaza, ili ako ih ima, /?on/ bi ih trebao pokazati svjedoku kako bi to
12 svjedok mogao reći. Ali ovdje se samo iznose tvrdnje o nekim zločinima bez
13 iznošenja ili predočavanja svjedoku bilo kakvih dokaza - što je u potpunosti
14 neprimjereno. Hvala.

15 SUDIJA AGIUS: [simultani prevod] Time ćemo se pozabaviti sutra ako želite
16 odgovoriti, gospodine McCloskey. Prekidamo do sutra /?u/ 9.00 ujutro.

17 SUDSKA SLUŽBENICA: [simultani prevod] Ustanite, molim.

18 ... Sjednica završena u 13.46h.

19 Nastavak zakazan za četvrtak,

20 26.02.2009. u 09.00h.

21

22

23

24

25

26

27

28

29

30